

**MAATALOUDEN VAP-VILJELYALUEEN POIKKEUSOLOJEN
VALMIUSSUUNNITELMA PIRKANMAAN KUNTIEN
YHTEISTOIMINTA-ALUEILLA**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Mustiala, Maaseutuelinkeinot

kevät 2020

Kirsi Mäkelä

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Mustiala

Tekijä	Kirsi Mäkelä	Vuosi 2020
Työn nimi	Maatalouden VAP-viljelyalueen poikkeusolojen valmiussuunnitelma Pirkanmaan kuntien yhteistoiminta-alueilla	
Työn ohjaaja/t	Eero Jaakkola	

TIIVISTELMÄ

Tämän työn tarkoituksena oli laatia yhtenäinen valmiussuunnitelmapohja poikkeusoloihin Pirkanmaan kuntien maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueiden (YT-alueiden) VAP-viljelyalueille. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Lempäälän kunnan Maaseutuhallinto. Opinnäytetyö on toiminnallinen.

VAP-viljelijät ovat viljelijöitä, jotka ovat vapautettu aseellisesta palveluksesta yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, tässä alkutuotannon, turvaamiseksi poikkeusoloissa, järjestelmä on osa Suomen huoltovarmuutta. VAP-viljelijöistä ei ole aiemmin tehty opinnäytetyötä.

Valmiussuunnitelmasta löytyvät tiedot kunkin Pirkanmaan kunnan alueellisesta VAP-viljelyalueesta ja sen tarvitsemista tuotantopanoksista, jotta poikkeusolotilanteessa saadaan alkutuotannon toiminta jatkumaan mahdollisimman normaalina.

Valmiussuunnitelma otettiin käyttöön 5.11.2019 alkavalla Maatilojen varautuminen -koulutuskierroksella, joka kestää kevääseen 2021. Valmiussuunnitelma koettiin hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Vastaavaa valmiussuunnitelmaa ei ole maakuntatasolla aiemmin tehty.

Pilottihankkeena kartoitettiin myös VAP-viljelijöiden traktorikalusto Puolustusvoimille päällekkäisvarausten välttämiseksi. Projekti oli Huoltovarmuusorganisaation alkutuotantopoolin, Maa- ja metsätalousministeriön, Puolustusvoimien ja kolmen YT-alueen ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) yhteinen hanke.

Avainsanat VAP-viljelijä, valmiussuunnitelma, huoltovarmuus, traktorikalustokartoitus

Sivut 49 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
 Mustiala

Author	Kirsi Mäkelä	Year 2020
Subject	Contingency plan for exceptional situations in agriculture in Pirkanmaa	
Supervisors	Eero Jaakkola	

ABSTRACT

The purpose of this work is to make a uniform contingency plan for the VAP-cultivation groups of the municipalities of Pirkanmaa's cooperation area in emergency conditions. The commissioner of this thesis is Lempäälä rural management. This thesis is functional.

VAP-person is a person exempted from military service to carry out certain duties in emergencies. They will secure primary production in emergency conditions, which is a part of Finnish Security of supply. No theses have been written about VAP-personnel before.

Contingency plan includes farming areas of every municipality in Pirkanmaa and inputs what they need that production will be like normal.

This contingency plan was taken in use 5.11.2019 at Farms preparedness -course, which will last until spring 2021. This plan was experienced as useful and necessary. This kind of contingency plan is unprecedented in the province.

A pilot project was to map the tractor stock used by VAP-farmers and pass the information to the army in order to prevent overlap bookings. The project was made in cooperation with Emergency Supply Organization, Ministry of Agriculture and Forestry of Finland, Defence Forces, three Co-operation areas, Centre for Economic Development, Transport and the Environment.

Keywords VAP-farmer, contingency plan, Security of supply, map of tractor stock

Pages 49 pages including appendices 4 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARAUTUMINEN	6
2.1	Historiaa	7
2.2	Kokonaisturvallisuus.....	8
2.3	Huoltovarmuus.....	9
2.3.1	Huoltovarmuusorganisaatio.....	11
2.3.2	Huoltovarmuuskeskus HVK	12
2.3.3	Jatkuvuudenhallinta	12
2.4	Varautumisjärjestelyt elintarvikehuoltoon	12
2.5	Poikkeusolot.....	14
2.6	VAP-varaukset	15
2.7	VAP-viljelijät	15
3	VAP-VILJELYALUEEN VALMIUSSUUNNITELMA PIRKANMAAN YHTEISTOIMINTA-ALUEILLE POIKKEUSOLOISSA	16
3.1	Taustaa	16
3.2	Yhteistoiminta-alueet.....	17
3.3	Viljelyalueet.....	18
3.4	Valmiussuunnitelmaan tarvittavat tiedot	19
3.4.1	Viljelyalueen tiedot.....	19
3.4.2	Viljelyalueen viljeltävä peltopinta-ala yhteensä	20
3.4.3	Kokoontumispaikka	20
3.4.4	Viljelypäällikkö ja varaviljelypäällikkö/-päälliköt.....	20
3.4.5	Viestintävastaava ja varahenkilö.....	21
3.4.6	Kirjanpitäjä.....	21
3.4.7	VAP-viljelijät ja muut viljelyalueen käytössä olevat henkilöt.....	21
3.4.8	Viljelyalueen koneet ja kalusto.....	22
3.4.9	Eläinsuojat ja muut rakennukset.....	22
3.4.10	Puhdas vesi	24
3.4.11	Kasvinviljely ja menetelmät.....	24
3.4.12	Tuotantopanosten tarve normaalioloissa	25
3.4.13	Varavoima ja kulkuyhteydet.....	26
3.4.14	Viestintä ja eläintaudit.....	27
3.4.15	Rehujen, rakennusten ja tarvikkeiden suojaaminen ydinlaskeumalta, vartiointi, jätehuolto poikkeusoloissa ja koulutustarpeet	29
3.4.16	Töiden suunnittelu ja työnjohto, seuraava vuosittainen kokoontuminen sekä suunnitelman päivitys	29
3.5	Opinnäytetyön vaiheita.....	31
3.5.1	Valmiustyöpaja Maa- ja metsätalousministeriössä.....	32
3.6	Valmiussuunnitelman täydentäminen.....	33
4	VALMIUSSUUNNITELMAN KÄYTTÖÖNOTTO.....	33

4.1	Maatilojen varautumiskoulutus Virrat 5.11.2019	33
4.2	Viljelypäälliköiden tapaaminen	34
4.3	Maatilojen varautumiskoulutus Hämeenkyrö 12.2.20	34
4.4	Maatilojen varautumiskoulutus Sastamala 13.2.20.....	35
5	TRAKTORIPILOTTI.....	38
6	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	39
6.1	Omia pohdintoja	40
LÄHTEET	43
Valokuvat	45

Liitteet

Liite 1	Huoltovarmuuskaavio
Liite 2	Uhkakaavio
Liite 3	Polttoaineen riittävyys
Liite 4	Traktoripilottikaavake

1 JOHDANTO

Varautuminen on ennakointia, jolla varmistetaan normaaliolojen häiriötilanteessa tai poikkeustilanteessa mahdollisimman normaali toiminnan jatkuvuus. Suomen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli on herättänyt mielenkiintoa myös maailmalla. Suomen riippuvuus ulkomaailman taloudellisista, poliittisista ja myös sotilaallisista yhteyksistä haastavat maamme huoltovarmuuden.

VAP-viljelyalueiden Valmiussuunnitelmapohjan tarkoitus on auttaa turvaamaan alkutuotannon jatkuvuus mahdollisimman normaalina poikkeusoloissa Pirkanmaan kuntien maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueilla. Alue käsittää 22 kuntaa kuudella Pirkanmaan maaseutuhallinnon YT-alueella. Alustava pohja Hämeen alueelta oli olemassa, sitä muokkaamalla tehtiin valmiuskoulutuksessa esiin tulleiden ehdotusten ja varautumiskoulutusten pohjalta tämä maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueiden tarpeita vastaava valmiussuunnitelmapohja. Suunnitelmassa ennakoitaan erilaisia mahdollisia häiriötilanteita ja reagoitua niihin, jotta toiminta ja alkutuotanto saadaan jatkumaan myös poikkeusolojen pitkittyessä.

Pirkanmaan ELY-keskus ja Pirkanmaan kuntien maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueet ovat edelläkävijöitä alkutuotannon varautumisessa Suomessa. Muualla Suomessa ei ole maakuntapohjaista alkutuotannon valmiussuunnitelmaa eikä myöskään viljelyaluejakoa.

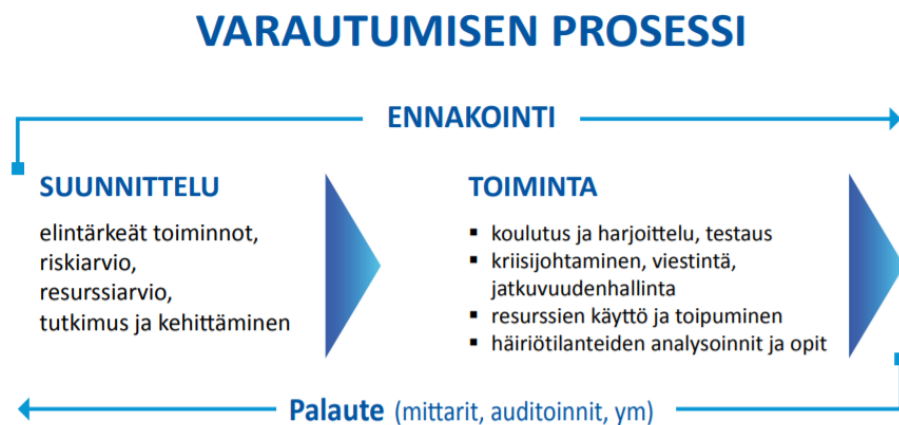
Pirkanmaan alueen alkutuotannon valmius- ja varautumistyön osaksi perustettiin huhtikuussa 2019 Alkutuotannon valmiustyöryhmä, jonka toiminnasta vastaa Pirkanmaan ELY-keskuksen maaseutuyksikkö. Työryhmä on viranomaisryhmä ja koostuu Pirkanmaan YT-alueiden maaseutuhallinnon asiantuntijoista sekä ELY-keskuksen edustuksesta ja sitä voidaan täydentää tarvittaessa uusilla asiantuntijoilla. Työryhmä arvioi laatimani valmiussuunnitelman.

Huoltovarmuusorganisaation alkutuotantopoolin, Pirkanmaan ELY-keskuksen ja Lempäälän maaseutuhallinnon YT-alueen pilottihankkeena oli myös koota yhteen poikkeusoloihin varattujen viljelijöiden eli VAP-viljelijöiden poikkeusoloissa välttämätön traktorikalusto Lempäälän YT-alueella. Alue käsittää kahdeksan kuntaa. Tiedot lähetettiin Huoltovarmuusorganisaation alkutuotantopoolin kautta Traficomille selvitettäväksi, onko kalustoissa mahdollisia päällekkäisvarauksia kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen ja Puolustusvoimien välillä. Poikkeusoloissa Puolustusvoimilla on valmiuslain 112 § mukaan oikeus ottaa käyttöönsä tarvitsemansa ajoneuvokalusto.

2 VARAUTUMINEN

Varautuminen on ennen kaikkea yhteiskunnan turvallisuusuhkien ennakointia ja perustuu varautumisvelvollisuuteen valmiuslain (1552/2011), pelastuslain (379/2011) ja muun erityislainsäädännön perusteella (Huoltovarmuuskeskus n.d.). Turvallisuusuhkia voi olla esimerkiksi suuronnettomuus, laajalle levinnyt vakava tartuntatauti, sodan uhka, luonnonmullistus tai taloudellinen kriisi. Valtioneuvosto ja kukin ministeriö omalla toimialallaan valvoo ja johtaa varautumista (Valmiuslaki 1552/2011).

Varautumisella varmistetaan mahdollisimman normaali toiminta normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä mahdollistetaan tavanomaisesta poikkeavien toimenpiteiden käyttöönotto. Varautumisen päämääränä on ennakoida ja pyrkiä ehkäisemään onnettomuuksia ja häiriötilanteita, valmistautua toimintaan niiden uhatessa sekä suunnitella toipuminen niistä (Kuva 1).

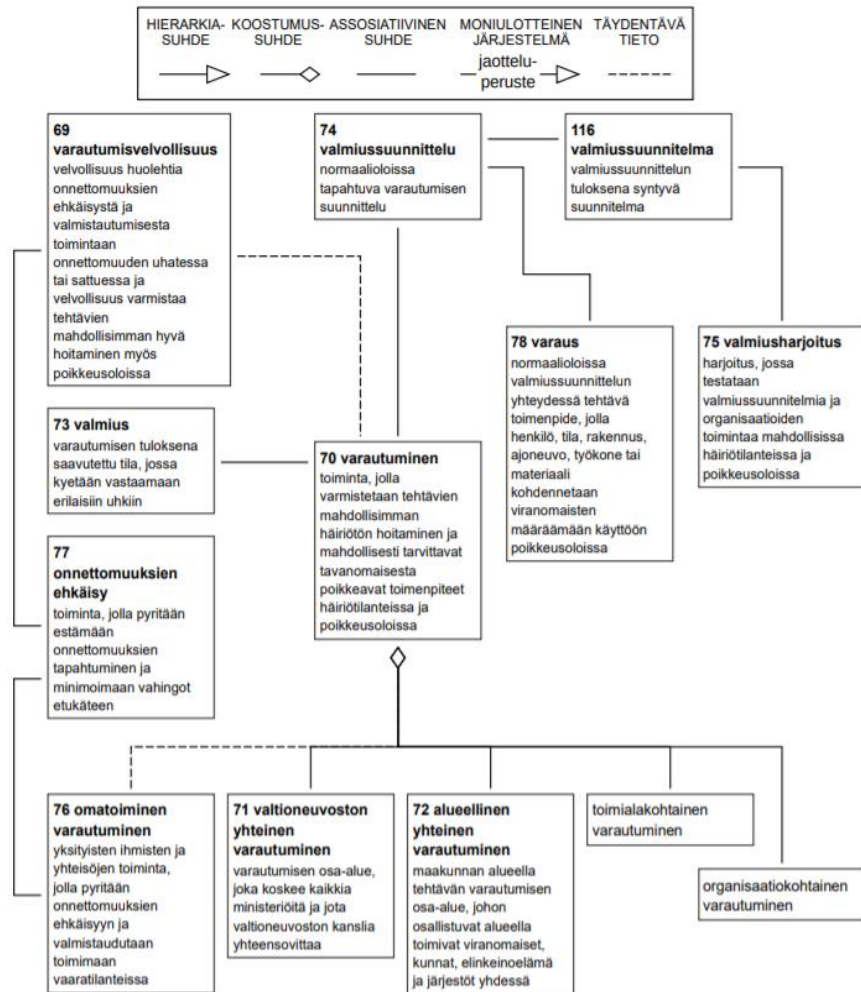
Kuva 1. Varautumisen yleinen prosessi (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, Turvallisuuskomitea)

Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa riskien arviointi, valmiussuunnitelmien tekeminen, jatkuvuudenhallinta, rakenteelliset ja tekniset etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset sekä kriittisten resurssien, kuten henkilöiden ja tilojen, varaukset (Kuva 2).

Eri alojen yhteistoiminta on yhä merkittävämpää.

”Valmiuslain mukaan valtion viranomaisten, valtion liikelaitosten ja kuntien lakisääteinen velvollisuus on varmistaa tehtäviensä häiriötön hoitaminen kaikissa oloissa” (Jatkuvuussuunnittelun käsitteet ja määritelmät, 2016, Valtiovarainministeriö).

2 VARAUTUMINEN, SUUNNITTELU JA VALMIUS

Kuva 2. Varautuminen, suunnittelu ja valmius (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, Turvallisuusvirasto)

2.1 Historiaa

- 1910-luvulla ensimmäisen maailmansodan jälkeinen huoltokriisi havainnollisti taloudellisen varautumisen tarpeen
- 1970-luvun energiakriisi herätti huomaamaan kansainvälisten kriisien ja riippuvuuksien laajat vaikutukset. Tällöin eduskunta totesi lausunnossaan, että varmuusvarastoinnissa on tuntuja puutteita. Säädettiin laki neste-mäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksusta
- 1.1.1993 perustettiin Huoltovarmuuskeskus, joka toimeenpanee, kehittää ja koordinoi keskitetysti varautumistoimia
- 1995 Huoltovarmuuden kannalta keskeisin uhka on ulkomailta tuotavien välttämättömien tavaroiden ja palveluiden saatavuus kriisitilanteessa sekä sotatila
- 2000-luvulla tulevaisuuden uhkakuvana oli strateginen isku yhteiskunnan kriittisiin perusrakenteisiin, kuten tietojärjestelmiin

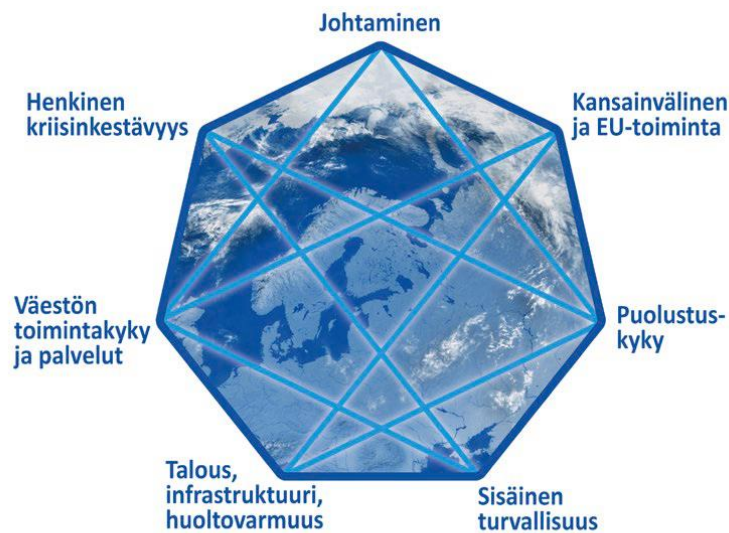
2.2 Kokonaisturvallisuus

Kokonaisturvallisuuden tarkoituksena on edistää kansalaisten hyvinvointia ja turvallisuutta, ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta ja turvata Suomen valtion itsenäisyys (Turvallinen Suomi. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta 2014, Turvallisuuskomitea).

Suomalainen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli on kansainvälisesti ainutlaatuinen ja arvostettu (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, Turvallisuuskomitea).

Erilaisiin yhteiskunnan uhkiin varaudutaan yhteisvoimin eri toimijoiden, kuten esim. terveydenhuollon, pelastuslaitoksen, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa. Kansalaisten ideoita on huomioitu ja heidän omatoimisella varautumisellaan on myös iso rooli. Yhteistyö takaa, että kaikki välttämättömät tehtävät tulee hoidettua yhteiskunnan turvallisuuden ollessa uhattuna, samalla myös vältetään päällekkäistoimintoja sekä säästetään kustannuksia. Strategian keskeisistä osista annetaan EU-komissiolle yhteenveto joka kolmas vuosi. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, Turvallisuuskomitea).

Varautumisen suunnittelun lähtökohtana ovat elintärkeät toiminnot kaikilla toimintatasoilla (kuva 3). Varautuminen perustuu aina riskiarviioon.

Kuva 3. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot (Kansallinen riskiarvio 2018, Valtioneuvoston julkaisu 2019)

2.3 Huoltovarmuus

Huoltovarmuuden perustan luo kilpailukykyinen talous ja toimivat markkinat.

Perushuoltotasomääritelmässä väestön toimeentuloon kaikissa olosuhteissa kuuluu ravinto, lämpö, valo, vaatetus ja puhtaanapito, välttävä työllisyys sekä terveydenhuollon, opetuksen, tiedotuksen ja kuljetusten toimintavarmuus. Huoltovarmuuden tarkoituksena on esimerkiksi turvata kansalaisten toimeentulon kannalta välttämättömien päivittäistavaroiden saatavuus.

Suomessa huoltovarmuushaasteita tuottavat sijainti, pohjoinen ilmasto ja pitkät etäisyydet mutta vahvuutena ovat runsaat luonnonvarat, hyvä elintarviketuotantokyky, kehittynyt koulutus- ja hyvinvointijärjestelmä sekä toimiva sähköinen ja fyysinen infrastruktuuri.

Yhteiskunnan huoltovarmuutta tukevat tehtäväalueet on kuvattu Yhteiskunnan huoltovarmuuskaaviossa (Liite 1).

Suomessa on säädetty Laki huoltovarmuuden turvaamisesta 1390/1992.

- **1§** (2.9.2005/688) Tämän lain tarkoituksena on poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät (huoltovarmuus)
- **2§** Huoltovarmuuden turvaamiseksi kaikissa oloissa on luotava ja ylläpidettävä riittävä valmius hyödykkeiden tuottamiseksi sekä tuotannon, jakelun, kulutuksen ja ulkomaankaupan ohjaamiseksi.

Valtion varmuusvarastointi (Laki voimaan 1958)

- **3§** Valtion varmuusvarastoja pidetään väestön toimeentulolle, elinkeinoelämän toiminnalle ja maanpuolustusta tukevalle tuotannolle sekä huoltovarmuutta koskevien Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kannalta välttämättömistä raaka-aineista ja tuotteista. (29.12.1994/1527). Varastojen käyttöönosta päättää valtioneuvosto.

Huoltovarmuuden rahoittaminen

- **11§** Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa on valtion talousarvion ulkopuolella oleva huoltovarmuusrahasto, johon tuloutetaan nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1472/94) nojalla kannettava huoltovarmuusmaksu. (29.12.1994/1527)
- Huoltovarmuusmaksua kerätään myös sähköstä, maakaasusta ja kivihiilestä ja ne tuottavat valtiolle noin 40 miljoonaa euroa vuodessa
- Viljan, siemenviljan ja nurmikasvien siementen varmuusvarastoinnista aiheutuvat korkomenot ja muut kustannukset voidaan korvata valtion talousarviosta

Myös valtion ja kuntien tulee täyttää lakimääräiset velvollisuutensa ja merkittävimpien yritysten pitäisi pystyä toipumaan nopeasti kriisin jälkeen. Huoltovarmuus koostuu tuotannosta ja tuonnista, varastoista sekä säännöstelyn asteesta kriisin oletetun keston mukaan.

Valtioneuvosto päättää kolmen vuoden välein päivitettävässä tavoitepäätöksessään huoltovarmuuden yleisistä tavoitteista, joissa määritellään varautumisen yleiset periaatteet sekä väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen vähimmäistarpeet. Nykyinen päätös astui voimaan 5.12.2018. (Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista 1048/2018)

Yhteiskunnan varautumisen perustana toimii kansallinen riskiarvio (Kansallinen riskiarvio, Sisäministeriö, 2018)

Riskiarvio on muuttunut kolmen vuoden aikana oleellisesti, vuonna 2015 suurimmat uhat olivat

1. Voimahuollon vakavat häiriöt
2. Tietoliikenteen vakavat häiriöt – kyberuhkat
3. Logistiikan vakavat häiriöt
4. Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
5. Elintarvikehuollon vakavat häiriöt
6. Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt

kun taas vuoden 2018 uhat olivat

1. Informaatiovaikuttaminen
2. Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
3. Sotilaallinen voiman käyttö
4. Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
5. Julkisen talouden häiriö
6. Rahoitusjärjestelmän häiriö

Hybridivaikuttaminen on noussut yhdeksi suurimmaksi turvallisuusuhaksi, yleensä tätä ovat yhdistelmäuhkat, eli eri vaikutuskeinoja käytetään samanaikaisesti. Vaaleihin vaikuttaminen näyttää nousevan hyvin keskeiseksi hybridiuhkaksi Euroopassa. (Limnell, 2018, kolumni). Tällä hetkellä pakolaisten massasiirtymä Turkista Kreikan rajalle vaikuttaa järjestetyltä hybridioperaatiolta (Haavisto, P. 2020).

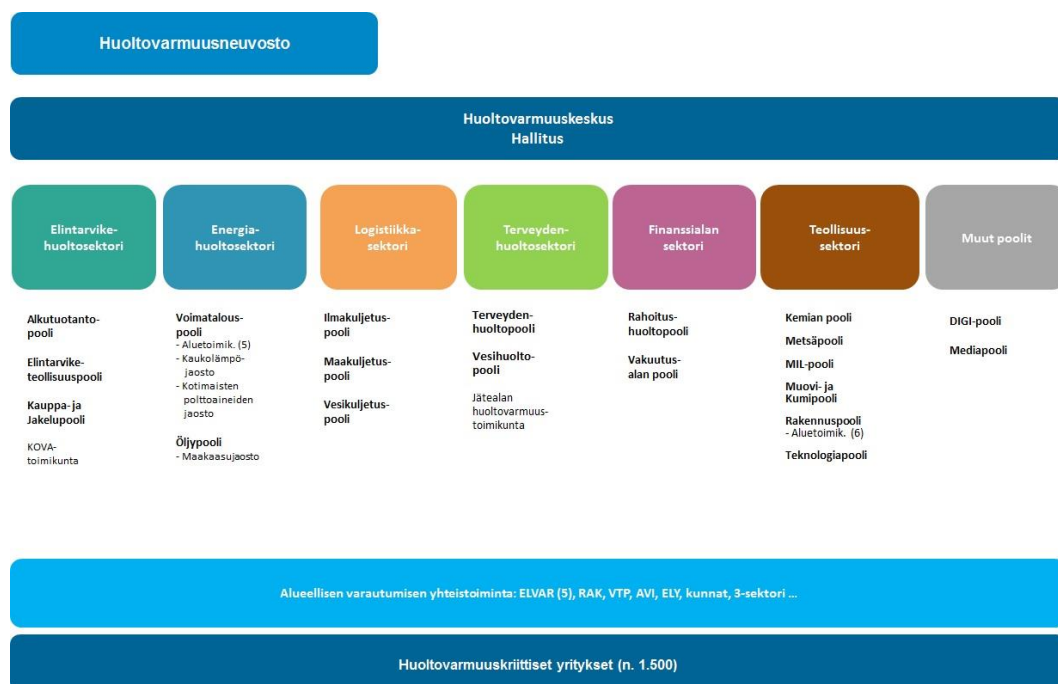
Yhteiskunnan turvallisuusstrategia määrittelee hybridivaikuttamisen toiminnaksi, jolla pyritään erilaisia, toisiaan täydentäviä keinoja käyttäen ja kohteen heikkouksia hyödyntäen saavuttamaan omat tavoitteet. Suomeen kohdistuu hybridivaikuttamista, joka voi horjuttaa yhteiskunnan vakautta uusilla ja ennakkoimattomilla tavoilla. Yksi toiminnan keskeisistä päämääristä on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Kyse voi olla esimerkiksi taloudellisten riippuvuussuhteiden rakentamisesta, joka voi

tulevaisuudessa kaventaa kohdevaltion liikkumavaraa. Myös kiinteää omaisuutta voidaan hyödyntää osana hybridivaikuttamista ostamalla sitä strategisilta paikoilta. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, Turvallisuuskomitea)

2.3.1 Huoltovarmuusorganisaatio

Huoltovarmuusorganisaation muodostavat Huoltovarmuuskeskus ja sen hallitus, huoltovarmuusneuvosto sekä eri alojen sektorit ja poolit. Huoltovarmuusorganisaatiossa on viisi sektoria; Elintarvikehuolto-, Energiahuolto-, Logistiikka- Terveysthuolto-, Finanssialan sekä Teollisuussektori sekä 24 poolia, jotka koordinoivat ja seuraavat käytännön toimintaa omalla toimialallaan sekä järjestävät koulutus- ja harjoitustilaisuuksia (Kuva 4). Organisaatiossa toimii viranomaisia, useita satoja yrityksiä ja järjestöjä yhteiskunnan eri aloilta.

Huoltovarmuusorganisaation tehtävänä on luoda ja ylläpitää varautumiseen liittyvää yhteyttä elinkeinoelämän ja viranomaisten kanssa. Päämääränä on turvata varautumisen keinoin riittävä määrällinen, laadullinen sekä elintarviketurvallinen alkutuotanto ja siten taata ruokahuollon toimivuus vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Nykyisin painopiste on yhteiskunnan kriittisissä tietojärjestelmissä, kuten sähköiset tieto- ja viestintäjärjestelmät, jotka ohjaavat teknisten perusrakenteiden toimintaa. (Tekniset varajärjestelmät, Huoltovarmuuskeskus)

Kuva 4. Huoltovarmuusorganisaatio (Huoltovarmuuskeskus 2016)

2.3.2 Huoltovarmuuskeskus HVK

HVK perustettiin vuonna 1993. Se on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan laitos ja sen hallituksessa on vahva elinkeinoelämän edustus. Sen tehtävänä on maan huoltovarmuuden ylläpito ja kehittäminen sekä operatiivinen toiminta. Tarkoituksena on turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät toiminnot poikkeusolojen ja normaaliaikojen vakavien häiriöiden varalta. Huoltovarmuuskeskus huolehtii myös kansallisesta varmuusvarastoinnista. Muualla Euroopassa ei vastaavia huoltovarmuusvarastoja ole. HVK:n ja yritysten välisellä sopimuksella voidaan perustaa turvavarastoja, jolloin yritys omistaa varastoidun materiaalin, mutta se voidaan ottaa käyttöön TE-ministeriön luvalla. Oleellimmat elintarvikealalla varastoitavat tuotteet ovat vilja, siemenvilja, rehuvalkuainen, nurmikasvien siemenet, torjunta-aineet sekä typpilannoitetuotannon ammoniakki. Eläinlääkkeet kuuluvat lääkkeiden velvoitevarastoinnin piiriin.

Yleistavoitteen mukaan perustoiminnot yhteiskunnassa on pystyttävä turvaamaan vähintään vuoden mittaisen kriisin ajaksi.

2.3.3 Jatkuvuudenhallinta

Yritysten omaehtoista varautumista häiriötilanteita varten kutsutaan jatkuvuudenhallinnaksi. Siihen kuuluu myös suunnittelu palautumiseen normaaliksi häiriön jälkeen. (Jatkuvuussuunnittelun käsitteet ja määritelmät, Valtiovarainministeriö (2016))

Lainsäädännöllä on turvattu myös yhteiskunnan toiminnalle tärkeiden toimialojen toiminta edellyttämällä niiltä kykyä turvata oman toimintansa jatkuvuus esimerkiksi valmiussuunnittelulla vakavampien häiriötilanteiden varalle.

2.4 Varautumisjärjestelyt elintarvikehuoltoon

Elintarvikehuoltosektoriin kuuluu alkutuotantopooli, elintarviketuotantopooli sekä kauppa- ja jakelupooli. Elinkeinoelämä varautuu poikkeusoloihin poolisopimusten pohjalta vapaaehtoisesti. (Elintarvikehuollon varautumisjärjestelyt, Huoltovarmuuskeskus)

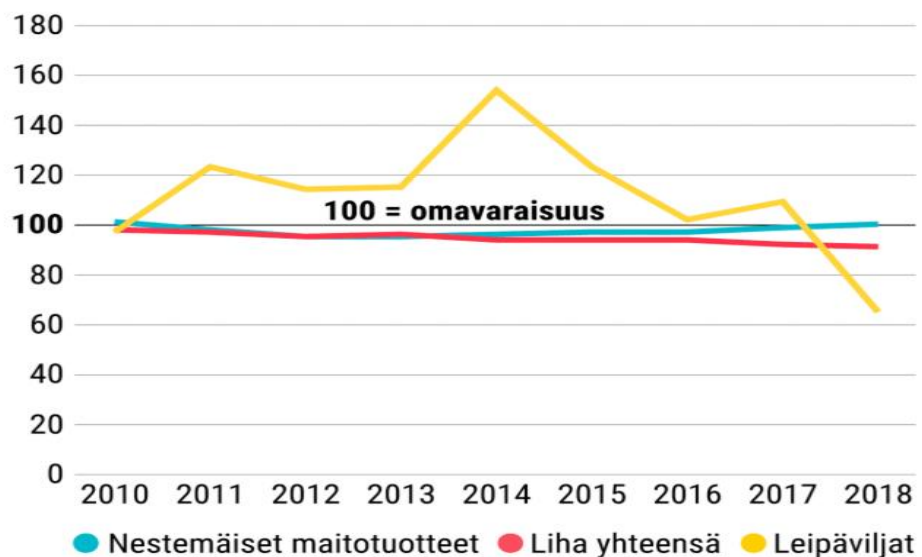
Alkutuotantopoolin sopimusosapuolet ovat Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ja Huoltovarmuuskeskus. Poolin tehtävänä on tilannekuvan seuraaminen kansainvälisesti, viranomaisyhteistyön toteuttaminen, tuotantopanosten saatavuuden varmistaminen, osaamisen ja valmiuden kehittäminen harjoituksin ja koulutuksin sekä tiedon välittäminen.

Elintarviketeollisuuspoolin rooli on myös merkittävä alkutuotannon kannalta, esimerkiksi varmistaa rehualan yritysten toimintavarmuus, toimialakohtaiset yhteystiedot alkutuottajiin ja teurastukset evakointien yhteydessä.

Päivittäistavarahuollon tavoitteena on varmistaa normaalin energiamäärän saanti väestölle, mikä on vähintään 2800 kcal vuorokaudessa (Kansallinen riskiarvio 2018). Kansainvälisesti vertaillen Suomi on hyvässä asemassa, sillä Suomen elintarvikeomavaraisuus on 80 % (Kuva 5) kun se esimerkiksi Ruotsissa on vain 50 %.

Suomen elintarvikeomavaraisuus 2010–2018

Indikaattori näyttää, kuinka suuren osan kulutuksesta kotimainen tuotanto kattaa. Mikäli tuotanto ja kulutus ovat samansuuruiset, omavaraisuusaste on 100.

Lähde: Luonnonvarakeskus

Kuva: Samuli Huttunen / Yle

Kuva 5. Suomen elintarvikeomavaraisuus (Yle Uutiset 21.3.2020)

Riskit elintarvikehuollossa voivat kohdistua tuotantopanoksiin ja -prosesiin (esimerkiksi vaikuttamalla kemikaalien määrään), logistiikkaan, tietoliikennejärjestelmiin (kyberhyökkäykset) tai jakeluprosessiin voidaan estää jopa koko elintarvikehuollon.

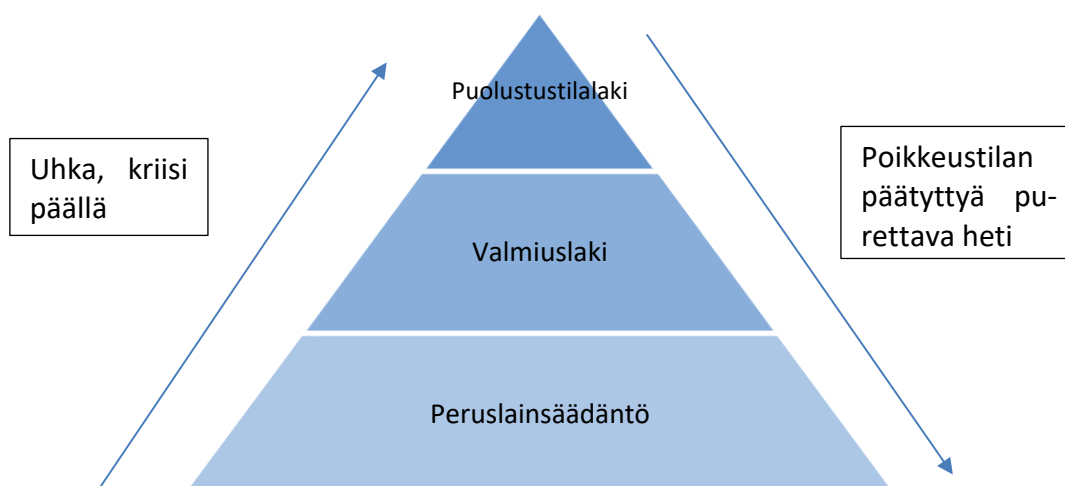
Suurin uhka on keskustaajamien vedenlaatu- ja jakeluhäiriöt, joita voi aiheuttaa tulvat, kuivuus tai ikääntyvä infrastruktuuri. Vakavaksi veden jakeluhäiriöksi luetaan jo yli puoli vuorokautta kestänyt veden jakeluhäiriö.

2.5 Poikkeusolot

Poikkeusolot tarkoittavat normaaliolojen vakavia häiriötilanteita, joihin varautumiseksi on säädetty lakeja. Normaaliolojen yleislaite poikkeusoloja varten ovat valmiuslaki (1552/2011), puolustustilalaki (1083/1991) ja laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992) sekä poikkeusvaltuudet tavallisessa säädännössä kuten asevelvollisuuslain 83§ (1438/2007) mukainen ylimääräinen palvelus. Poikkeusolot asetetaan voimaan yhteistoiminnassa valtioneuvoston ja presidentin kanssa.

Valmiuslain mukainen poikkeusolomääritelmä on Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen rinnastettava hyökkäys tai sen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käyttöönottoa. Poikkeusoloihin luetaan myös väestön toimeentuloon tai talouselämään kohdistuva uhka, erityisen vakava suuronnettomuus sekä laajalle levinneet vaaralliset tartuntataudit. Valmiuslaki määrittelee viranomaisten varautumisvelvollisuuden sekä toimivaltuudet poikkeusoloissa. Valmiuslain toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, mikäli viranomaisten säännönmukaiset valtuudet eivät riitä tilanteen hallintaan.

Ellei valmiuslain mukaiset valmiudet riitä, astuu mukaan puolustustilalaki, jonka presidentti virkamiesvalmistelujen pohjalta ja valtioneuvoston suosituksesta asettaa voimaan. Puolustustila voidaan saattaa voimaan Suomen itsenäisyyden turvaamiseksi sekä oikeusjärjestyksen ylläpitämiseksi Suomeen kohdistuvan sodan aikana ja yleistä järjestystä horjuttavissa sisäisissä, väkivaltaisissa levottomuuksissa, joiden tarkoituksena on muuttaa tai kumota perustuslain mukainen valtiojärjestys (Kuva 6).

Kuva 6. Puolustustilalain 1083/1991 käyttöönotto ja purkaminen

2.6 VAP-varaukset

”Yhteiskunnan häiriöttömän toiminnan kannalta kriittiset organisaatiot sekä niille kriittisiä palveluita toimittavat tahot voivat varata henkilöstöään jatkuvuuden varmistamista varten poikkeusoloissa.” (Valtiovarainministeriö 2016)

VAP-henkilö on yleisen tai sotilaallisen edun vuoksi jätetty kutsumatta palvelukseen poikkeusoloissa. Henkilövaraus on tehty asevelvollisuuslain 89 § tai mukaan, jolloin henkilö on vapautettu aseellisesta palvelusta sodan aikana, eli VAP. Siviilipalveluskeskus ratkaisee siviilipalvelusvelvollisia koskevat varaukset siviilipalveluslaki 67§ mukaan. VAP-varattavia henkilöitä ovat 18-60 -vuotiaat miehet tai naisten vapaaehtoisen varusmiespalveluksen suorittaneet naiset. Alkutuotannon toiminnalle välttämättömät henkilöt, esimerkiksi eläinlääkäri, huoltomies ja maatalouslomittaja, voivat olla myös VAP-varattuja. Varaaja esittää varattavan henkilön tärkeysluokituksen; ratkaisevan tärkeä eli RT, hyvin tärkeä eli HT tai tärkeä eli T.

Normaalioloissa voidaan poikkeusoloja varten varata myös materiaaleja, rakennuksia, ajoneuvoja ja työkoneita, jotka ovat välttämättömiä yritysten ja organisaatioiden toiminnan jatkumiselle.

2.7 VAP-viljelijät

VAP-viljelijät tai -kalastajat ovat normaalioloissa valmiussuunnittelun yhteydessä varattu alkutuotannon turvaamiseen poikkeusoloissa ja vapautettu täten aseellisesta palveluksesta. He ovat asevelvollisia tai siviilipalvelusvelvollisia, pääsääntöisesti 35-60 -vuotiaita henkilöitä. Heidän varauksensa tarkistetaan viiden vuoden välein. Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset ovat oman näkemyksensä mukaan ehdottaneet Puolustusvoimille varauksen kyseisistä henkilöistä ja Puolustusvoimien hyväksynnällä heidät valitaan VAP-viljelijöiksi. Lempäälän YT-alueen varausehdotukset lähetetään Puolustusvoimien Pirkanmaan aluetoimistoon. Joillakin ELY-keskuksilla on myös tiedot alueen VAP-viljelijöistä, Pirkanmaan YT-alueilla tiedot ovat vain kuntien maaseututoimistoissa. Tähän mennessä tapaa-man VAP-viljelijät ovat olleet miehiä, mutta naisten vapaaehtoisen asepalveluksen lisääntyessä naisten osuuskin lisääntyy.

Pirkanmaalla VAP-viljelijät koulutetaan muutaman vuoden välein Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) toimesta, koulutuksissa päivitetään erilaiset toiminta- ja uhkamallit maatalouden kannalta. Näitä ovat esim. vesi- ja energiahuollon häiriöt, tarttuvat eläintaudit, kasvitaudit, viljelytekni- ninen huoltovarmuus ja tietoliikenteen häiriöt. Päivän lopuksi on usein ryhmätyö viljelyalueittain.

Huoltovarmuuskeskus rahoittaa VAP-viljelijöiden koulutuspäivät tilavuokri- neen ja ruokailuineen. Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK organisoi

ja järjestää tilaisuudet ja kutsuu VAP-viljelijät maaseutuhallinnosta saamiensa yhteystietojen mukaan koulutukseen yhteistyössä Pirkanmaan ELY-keskuksen ja kuntien maaseutuhallinnon YT-alueiden kanssa. VAP-viljelijä saa kertausharjoitusvuorokauden koulutuspäivästä.

VAP-viljelijöiden alkutuotannon turvaamiseen tarvittava viljelykalusto on myös VAP-varattua, tästä myöhemmin Traktoripilotti-osiossa (kappale 5).

3 VAP-VILJELYALUEEN VALMIUSSUUNNITELMA PIRKANMAAN YHTEISTOIMINTA-ALUEILLE POIKKEUSOLOISSA

Valmiuslaki määrittelee viranomaisten varautumisvelvollisuuden ja toimivaltuudet poikkeusoloissa

Valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. (Valmiuslaki 1552/2011, [12 §](#))

”Valmiussuunnittelun tarkoituksena on varmistaa elintärkeiden toimintojen jatkuminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa niin, että ihmisten elinmahdollisuudet, yhteiskunnan toimintakyky ja kansallinen itsenäisyys turvataan aina.” (Valmiussuunnittelu, Aluehallintovirasto AVI)

3.1 Taustaa

Tampereella 14.2.2019 kokoontuivat maaseutuasiamiehet ja -päälliköt Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja ELY-keskuksen järjestämään Maatilojen varautumiskoulutustilaisuuteen, missä pohdittiin alkutuotannon varautumista. Esillä oli Hämeen alueen Excel-pohjalle tehty varautumissuunnitelma, jonka hyödyntämiseen päädyttiin Pirkanmaan yhteistoiminta-alueiden varautumisessa.

Osanottajat jakaantuivat työryhmiin, joissa pohdittiin varautumissuunnitelmassa tarvittavia tietoja poikkeusoloja ajatellen. Päätettiin, että Lempäälän maaseutuhallinto valmistelee varautumissuunnitelmaa työryhmien ehdottamien muutosten ja lisäysten pohjalta.

Sain asiantuntijaharjoittelupaikan Lempäälän maaseututoimistoon kesäksi 2019 ja projekteikseni tämän valmiussuunnitelman laatimisen sekä

VAP-viljelijöiden traktorikaluston kartoituksen. Aloitin työt toukokuun alussa 2019.

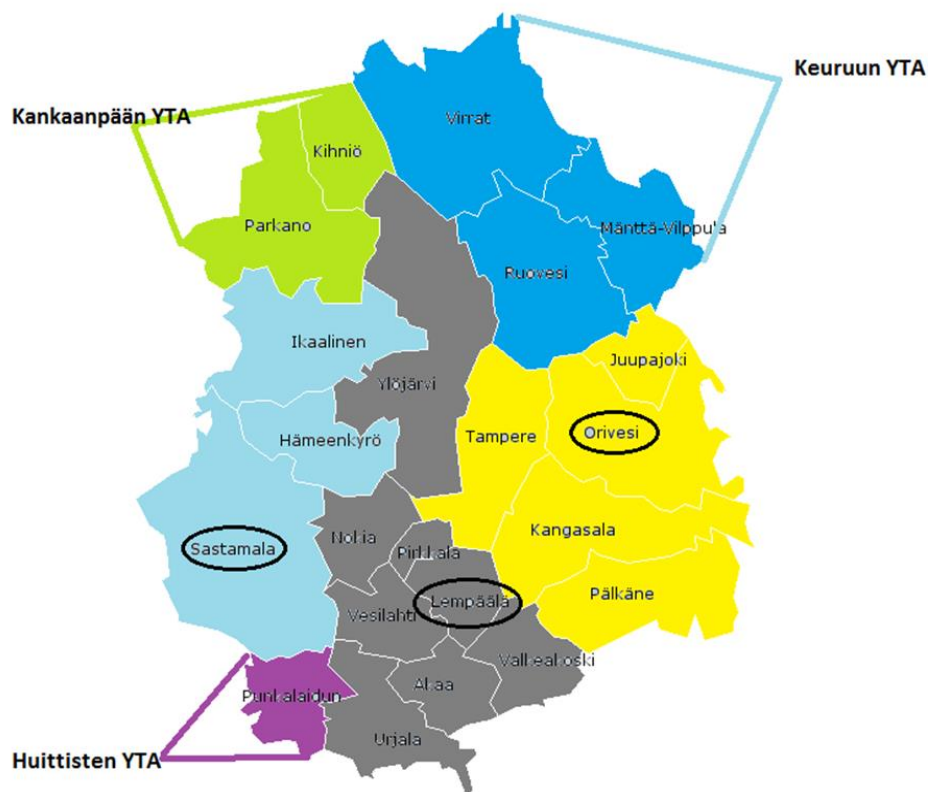
Huhtikuussa 2019 perustettiin Pirkanmaan alueen alkutuotannon valmiusryhmä, joka koostui kyseisten YT-alueiden maaseutuhallinnon asiantuntijoista, puheenjohtajana toimii ELY-keskuksen valmiusvastaava. Työryhmä on koordinoiva, neuvoa antava ja tiedonvälitystä edistävä elin. Tavoitteena sillä on strategisen tason maakunnallinen linjauskeskustelu ja alueellisten valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen muiden maakunnassa toteutettavien valmiussuunnitelmien kanssa sekä ohjata ja valvoa valmiustoiminnan toteutusta Pirkanmaan YT-alueilla. Laatimani valmiussuunnitelma valmistui tämän työryhmän valvonnan alla.

3.2 Yhteistoiminta-alueet

Suomessa on 61 yhteistoiminta-aluetta (Perkola, 2015, s.2). Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa (210/2010) velvoitti kokoamaan maaseutuhallinnon tehtävät suurempiin toiminnallisiin kokonaisuuksiin eli yhteistoiminta-alueisiin. Yt-alueella tuli toimia vähintään 800 maatalousyrittäjää. Yhteistoiminta-alueiden tuli aloittaa toimintansa viimeistään 1.1.2013.

Pirkanmaan kuuteen yhteistoiminta-alueeseen kuuluu 22 kuntaa (Kuva 7).

- Lempäälän YT-alue, johon kuuluu kahdeksan kuntaa: Akaa, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Urjala, Valkeakoski, Vesilahti ja Ylöjärvi. Ylöjärvellä on oma toimipisteensä, muiden kuntien maaseutuelinkeinoviranomaistehtävät hoidetaan Lempäälän kunnan maaseutuhallinnon kautta
- Sastamalan YT-alue: Hämeenkyrö, Ikaalinen ja Sastamala, kussakin kunnassa on oma toimipiste
- Oriveden YT-alue kattaa Juupajoen, Tampereen, Pälkäneen, Kangasalan ja Oriveden alueet. Tampereella ja Kangasalalla ei ole omaa toimipistettä
- Kankaanpään YT-alueelta Kihniö ja Parkano,
- Keuruun YT-alueelta Virrat, Ruovesi ja Mänttä-Vilppula
- Huittisten YT-alueelta Punkalaidun

Kuva 7. Pirkanmaan kuntien maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueet (Lempäälän maaseutuhallinto)

3.3 Viljelyalueet

Kukin kunta on jaettu viljelyalueisiin, kunnan koosta riippuen niitä on yhdestä kuuteen viljelyaluetta. Kullakin viljelyalueella on viljelypäällikkö ja varaviljelypäällikkö/päälliköt sekä VAP-varatut viljelijät. Puolustusvoimat luokittelevat VAP-viljelijät maaseututoimiston ehdotuksesta ratkaisevan tärkeiksi (RT), hyvin tärkeiksi (HT) tai tärkeiksi (T), tehtävänsä mukaan viljelyalueella.

VAP-viljelyalueiden valmiussuunnitelma otetaan käyttöön poikkeusolotilanteessa. Poikkeusolotilanne voidaan julistaa esim. Valtioneuvoston päätöksellä yhdessä presidentin kanssa. Vuosittain päivitetty valmiussuunnitelma on tulostettuna viljelypäälliköllä, varaviljelypäälliköillä sekä maaseututoimistossa.

Poikkeusoloilmoituksen jälkeen VAP-viljelijät kokoontuvat suunnitelmaan kirjattuun kokoontumispaikkaan, päivitetty suunnitelma käydään läpi ja jaetaan tehtävät poikkeusolotilanteesta riippuen.

3.4 Valmiussuunnitelmaan tarvittavat tiedot

Valmiussuunnitelmasta on nopeasti nähtävissä kyseisen alueen viljelypäällikkö, varaviljelypäällikkö/-t, viestintävastaava, kirjanpitäjä ja VAP-viljelijät sekä muut VAP-varatut henkilöt yhteystietoineen. Muut VAP-varatut henkilöt ovat tuotannossa välttämättömiä henkilöitä, joita toiminnan pyrittämiseksi tarvitaan. Heidät on varattu toimintaan esimerkiksi viljelijöiden ehdotuksesta, jonka kunnan maaseutuhallinnon esityksestä Puolustusvoimat on hyväksynyt.

Suunnitelmasta löytyy helposti myös käytettävissä olevat rakennukset, eläinsuojat, kalusto, tuotantopanokset, viljelytekniiset asiat, puhtaan veden saanti ja säilytys sekä toimenpiteet ennalta mietityissä mahdollisissa häiriötilanteissa. Lukemista helpottamaan liitettiin samaan aihepiiriin liittyvät asiat samalle värikoodille.

Suunnitelmasta löytyy eri värikoodeilla jaotellut tiedot; viljelijät, kalusto ja tuotantorakennukset ovat vihreällä, pellot keltaisella, veden saanti ja säilytys sinisellä, poikkeusoloihin ja koulutustarpeisiin liittyvät tiedot harmaalla. Viimeisellä sivulla on roosalla värillä valmiussuunnitelman päivittäjän sekä seuraavan kokoontumisen tiedot (Kuva 8).

	Viljelyalueen perustiedot, viljelijät, vastuuhenkilöt, muut hlöt, kalusto, rakennukset
	Veden saanti, resurssit kuljetukseen, säilytykseen ja puhdistukseen
	Sadontuotantoon ja eläintalouteen liittyvät tiedot
	Toiminta poikkeusoloissa, koulutustarpeet
	Seuraava kokoontuminen, suunnitelman päivittäjät, päivityshistoria

Kuva 8. Värikoodit valmiussuunnitelmassa

Kirjasin valmiussuunnitelman eri osioihin esimerkkejä ja ehdotuksia mieltäväiksi ja keskustelun pohjaksi.

3.4.1 Viljelyalueen tiedot

Valmiussuunnitelman etusivulta näkyy kunta, viljelyalueen nimi ja toiminta-alue sekä vastuuhenkilö maaseutuhallinnossa. Jokaisen kunnan maaseutuhallinnollisia asioita hoitamaan on nimetty maaseutuelinkeinoviranomainen, joka on vastuuhenkilönä kyseisen kunnan asioista myös poikkeusoloissa (Kuva 9).

Lempäälä		MAATALOUDEN VIILJELYALUEEN POIKKEUSOLOJEN VALMIUSSUUNNITELMA				SALASSAPIDETTÄVÄ Julkl. (621/1999) 24.1 §:n 8 k	
Viiljelyalueen nimi, toiminta-alue			Kunta		Vastuuhenkilö maaseutuhallinnossa		
Viiljelyalueella peltoa yhteensä			ha	Karta liitteenä	Kokoontumisaikka poikkeusotiedotteen jälkeen		
Viiljelypäällikkö		Osoite	Puh.nro	Varaviiljelypäällikkö		Osoite	Puh.nro
Viestintävastaava		Osoite	Puh.nro	Varaviestintävastaava		Osoite	Puh.nro
<i>Viranomais tiedotteet</i>							
Kirjanpitäjä, talous			Osoite	Puh.nro	Varakirjanpitäjä		
VAP-varattu viiljelijä (sukunimi, etunimi)		Puhelinnumero	Tuotantosuunta	Erityisosaaminen			

Kuva 9. Lempäälän YT-alueen Valmiussuunnitelman aloitussivu; kukin YT-alue vaihtaa oman logonsa suunnitelmaan

3.4.2 Viiljelyalueen viiljeltävä peltopinta-ala yhteensä

Tästä on nopeasti nähtävissä käytettävissä oleva viiljelyalue. Pitkään jatkuneessa poikkeustilanteessa viiljeltävät lajikkeet ja määrät määrittämään maa- ja metsätalousministeriön erikseen päättämällä tavalla.

3.4.3 Kokoontumisaikka

Etusivulla on nähtävissä kokoontumisaikka, missä VAP-viiljelyalueen viiljelijät kokoontuvat poikkeusoloilmoituksen jälkeen ja jakavat tehtävät. Tämä voi olla esimerkiksi kylätalo, metsästysmaja tai muu yhdessä sovittu paikka. Viiljely- tai varaviiljelypäällikkö tuo valmiussuunnitelman mukanaan ja siihen kirjatut asiat käydään läpi.

3.4.4 Viiljelypäällikkö ja varaviiljelypäällikkö/-päälliköt

Maaseutuhallinto on tehnyt Puolustusvoimille esityksen mielestään kullekin viiljelyalueelle viiljelypäälliköksi soveltuvasta henkilöstä. Hän on viiljelyalueen 'pomo', jolla on narut käsissään ja kommunikoi maaseututoimiston kanssa poikkeusolon yllättäessä. Viiljelypäällikkö vastaa poikkeusoloihin annettujen ohjeiden toteutumisesta alueellaan. Viiljelypäälliköt nimetään tähän yhteystietoineen.

Varaviljelypäällikkö toimii viljelypäällikön roolissa, mikäli varsinainen viljelypäällikkö jostain syystä ei pysty toimimaan asemassaan. Varaviljelypäälliköt on myös varattu maaseututoimiston ehdotuksesta.

3.4.5 Viestintävastaava ja varahenkilö

Viestintävastaava huolehtii viranomaisviestinnän seuraamisesta sekä viestittämisestä eteenpäin viljelyalueen VAP-viljelijöille. Tässä on huomioitava informaatiovaikuttaminen ja medialukutaito, koska poikkeusoloissa on tärkeää erottaa aito ja oikea uutinen. Viestintävastaava valitaan viljelyalueen kokoontumisessa.

Häiriötilanteissa viestinnän välitön tehtävä on varoittaa ja kertoa tiedossa olevasta häiriötilanteesta. Aktiivista ja ennakkoivaa viestintää tarvitaan heti, kun ensimmäiset heikot signaalit ovat havaittavissa. Sisäisen viestinnän ja verkostoviestinnän päätehtävänä on varmistaa, että kaikki tilanteen hoitoon osallistuvat tahot saavat riittävät ja yhdenmukaiset ensitiedot tilanteesta. Viestinnällä pyritään myös estämään lisävahinkojen syntyminen sekä tukemaan häiriötilanteesta toipumista ja lisäämään ymmärrystä tapahtumista. Viestintää jatketaan niin kauan kuin tilanne sitä edellyttää. Onnistunut viestintä on selkeää, oikea-aikaista, tehokasta ja tietoon perustuvaa. Häiriön päätyttyä kerrotaan toimenpiteistä, joihin on ryhdytty ja kenen toimesta. Tilanteen rauhoituttua arvioidaan viestinnän onnistuminen ja päivitetään menettelytavat ohjeineen tarvittaessa. (Alkutuotannon varautumisen työryhmän muistio, MMM 2017)

3.4.6 Kirjanpitäjä

Poikkeusoloissa tuotantopanosten saatavuus voi olla rajoitettua ja säännösteltyä. Myös niiden rajoitettu saatavuus saattaa altistaa varkauksille, sabotaasille ja hävikeille. Kirjanpitäjän tehtävänä on kirjata saadut ja käytetyt tuotantopanokset ylös seurannan ja riittävyyden vuoksi. Tuotantopanokset tulee säilyttää lukituissa ja mahdollisesti vartioiduissa tiloissa.

3.4.7 VAP-viljelijät ja muut viljelyalueen käytössä olevat henkilöt

Tässä luetellaan kyseiseen viljelyalueeseen kuuluvat VAP-viljelijät ja -kalastajat, heidän tuotantosuuntansa ja erityisosaamisensa. Tässä vihreän värin osiossa luetellaan myös muut VAP-varaustarpeet ja henkilöt, jotka ovat käytössä mutta eivät tarvitse varausta. Näitä ovat esimerkiksi 60 vuotta täyttäneet asevelvollisuuden suorittaneet henkilöt.

3.4.8 Viljelyalueen koneet ja kalusto

VAP-viljelijöiden traktorikalusto sekä muut maatalouden koneet ovat myös VAP-varattuja, jotta alkutuotannon toiminta voi jatkua normaalin kaltaisena. Monet tilat käyttävät urakointipalvelua vaikkapa lannanlevitykseen tai paalaamiseen, sekin kalusto tulee huomioida tässä ja kenties VAP-viljelijän ehdotuksesta varata tilan käyttöön (Kuva 10).

Tässä luetellaan traktorien vuosimallit, rekisterinumerot, tehot, varusteet sekä kartoitetaan puuttuvat koneet ja kalusto. Tästä lisää Traktori-pilotti -osiossa (kappale 5).

Jokaista traktoria kohti on varattava teliakselinen ja korokelaitainen yleisperävaunu tuotantopannosten ja sadon siirtoja varten. (Työtehosaura, Työvoiman ja traktoreiden tarve poikkeusolojen maataloustuotannossa (2018))

Viljelyalueen käyttöön varatut traktorit, koneet, kalusto ja muut ajoneuvot (rekisterioite=polttoaineen ostolupa?)					
Merkki ja malli	Vm	Rek.nro	Teho, kW	Varusteet	Varaus tehty
<i>Traktorien tulee olla hyvin huollettuja, nelivetoisia, tehokkaita ja etukuormaimella varustettuja (Tts)</i>					
Työkoneet ja koneetjät. Mitä koneita puuttuu? Peräkärret tms.					
<small>Jokaista traktoria kohti varattava teliakselinen ja korokelaitainen yleisperävaunu tuotantopannosten ja sadon siirtoja varten (Tts, Työvoiman ja traktoreiden tarve poikkeusolojen maataloustuotannossa)</small>					

Kuva 10. Viljelyalueen käyttöön VAP-varatut koneet ja kalusto

3.4.9 Eläinsuojat ja muut rakennukset

Eläinsuojien kartoitus on tärkeässä asemassa etenkin puhtaan veden saattavuusongelmien ja pitkien sähkökatkokkien yllättäessä. Poikkeusolojen pitkittyessä voitaneen joutua yhdistämään eläinsuojia ja pohtimaan joidenkin eläintuotantosuuntien lakkauttamista. Sika- ja siipikarjataloudet ovat riippuvaisia hyvästä ilmastoinnista ja ruokinnasta, lisäksi nämä eläinlajit syövät ihmisravinnoksi kelpaavaa viljaa, jolloin viime kädessä joudutaneen siirtymään märehäätälouksien ylläpitämiseen.

Valmiussuunnitelmassa luetellaan kunkin VAP-maatalouden eläinlaji ja eläinmäärät sekä pohditaan, missä eläintuotanto poikkeustilanteessa jatkuu ja mitä ongelmia siihen voi liittyä (Kuva 11).

Tässä mietitään myös rehuvarastojen sijainti ja tarve sekä lomittajien tarve. Viljelyalueen pohdittavaksi esitetään kysymys karjatalouden mahdollisista ongelmista poikkeustilanteessa; miten lannanpoisto toimii, kun sähköt ovat poikki, entä pakkasella? Miten hygieniasta huolehditaan? Entä miten rehut suojataan ydinlaskeuman varalta, mitä tarvikkeita siihen tarvitaan?

Poikkeusoloissa saatetaan tarvita pienteurastamoiden, lahtivajojen, myllyjen, varastojen ja kylmiöiden tiloja, nekin luetellaan tähän pohtien samalla tarvittavaa henkilöstöä niiden toiminnan pyörittämiseen.

Tässä osiossa luetellaan myös viljan kuivaamot ja siilot sekä varastot pinta-aloineen, lämmitysmuotoineen ja ovileveysineen. Myös muut käytössä olevat rakennukset listataan tähän.

Tuotantorakennukset, eläimet kpl										Tärkeysjärjestys?	Suunnitellut tuotantomuutokset?
Rakennus	Kenen	Lehmät	Naudat	Nuoret naudat	Emakot	Lihasiat	Kanat	Hevoset	Muut eläimet	laatu ja määrä	
Missä eläintuotanto poikkeustilanteessa jatkuu? Kuvaukset karjasuojittain toiminnan laadusta, yhdistämisestä, toteutuksesta.											
Resurssien tarve? Rehuvarastot, lomittajat?											
Mitä ongelmia toimintaan voisi liittyä?											
<i>Hygienia? Lannanpoisto, ellei sähköä? Entä pakkasella, aiheuttaako ongelmia?</i>											

Kuva 11. Tuotantorakennukset, eläinsuojat ja eläinmäärät

Pohdittavaksi tulee siemenen kunnostus, maanmuokkaus ja kylvöt sekä niihin tarvittavat resurssit.

Viljelyalueet pohtivat ja kirjaavat karkealla tasolla kasvinsuojeluaineiden käyttöä ja siihen tarvittavia resursseja sekä sadonkorjuuseen liittyviä asioita, kuten kuivatus ja säilytys (Kuva 13).

Kuvaus siemenen kunnostuksesta, maanmuokkauksen ja kylvöjen toteutuksesta. Resurssien tarve?												
Kuvaus torjunta-aineiden levityksestä eri kasveille eri torjuntatilanteissa. Resurssien tarve? Mitä ongelmia toimintaan voi liittyä? Koneet?												
Kuvaus sadonkorjuusta eri kasveilla. Työketjut ja resurssien tarve. Löytyykö tarvittavat koneet?												
Sadon kuivaus, säilytys												

Kuva 13. Kasvinviljelymenetelmien määrittelyä, siementen kunnostus, kasvinsuojeluaineiden tarve, sadonkorjuumenetelmät

3.4.12 Tuotantopanosten tarve normaalioloissa

Tämä osio onärkevintä täyttää poikkeustilailmoituksen jälkeen, jolloin tiedetään siinä hetkessä käytettävissä olevat tuotantopanokset. On kuitenkin hyvä miettiä valmiiksi tilan tarvitsemat tuotantopanokset normaalioloissa.

Viljelyalueen käyttämät tuotantopanokset kootaan yhtenäisesti tähän. Varastotilanteet ja kulutus ovat hyvin vaihtelevia tilanteen mukaan, mutta tässä pyritään kartoittamaan kokonaistarve ja varastotilanteet yhteen. On mietittävä myös normaaliaikana ja siten myös poikkeusolojen aikana tarvittavia varaosia; nehan tulevat usein ulkomailta ja siten niiden saatavuus voi olla rajattua poikkeusoloissa.

Polttoaineiden tai lannoitteiden osalta tulisi pohtia mahdollista varmuusvarastointia, koska ne ovat useimmiten tuontitavaraa ja saatavuus lienee poikkeusoloissa epävarmaa. Etenkin polttoaineen varmuusvarastointia viljelyalueittain kannustaisin pitämään yllä, sillä sähköttömänä aikana polttoainetta kuluu sekä aggregaattiin että traktoreihin ja koneisiin. Suurien

määrien, yli 10 000 l, varastointi edellyttää Valviran luvan sekä hyvin perustetun alustan säiliölle ympäristösäädösten takia. ELY-keskuksen valmiusvastaava ehdotti kannustamista varmuusvarastointiin esimerkiksi investointituen avulla. Olisi kuitenkin hyvä, että polttoainetta olisi hajauttusti saatavilla, tällöin kohdennetun häiriön riski olisi lievempi. Poikkeusoloissa polttoainetta, kuten myös lannoitteita, rehuja ja torjunta-aineita, myydään ja luovutetaan vain maaseutuelinkeinoviranomaiselta saatua ostolupaa vastaan (Maatilatalouden alkutuotannon ohjaaminen ja säännötely. Valmiuslaki 31§).

Taulukossa on tyhjiä rivejä, jotta viljelyalue voi omien tarpeidensa ja kulu- tustensa mukaan lisätä tarvittavat ja käytössä olevat tuotantopanokset (Kuva 14).

Tuotantopanosten tarve ja varasto normaalioloissa					
Laatu	Varastot	Yksikkö m ³ , l, skk, kpl	Tarve/v		Muuta Varmuusvarasto?
Polttoöljy					
Hake					
Lannoitteet					
Lanta					
Kasvinsuojeluaineet					
Rehun säilöntäaineet					
Kasvinsuojeluaineet					
Kuivikkeet					
Käärintämuovit					
Pressut					
Kivennäiset					
Vitamiinit					
Kulutusvaraosat VAP-kalustoon					
* voiteluaineet					

Kuva 14. Normaalioloissa tarvittavat tuotantopanokset/vuosi

3.4.13 Varavoima ja kulkuyhteydet

Varavoima on usein tarpeen jo normaaliolojen häiriötilanteissa, lyhyissä tai pitemmissä sähkökatkoissa, etenkin eläintuotantotiloilla. Kunkin tilan varavoimatilanne, aggregaattien tehot ja siirrettävyys kirjataan tähän. Nämä tiedot ovat olennaisia esimerkiksi eläintuotantoja yhdistettäessä ja näin varavoimatarpeen kasvaessa; on mietittävä, riittääkö varavoima tuotannon pyörittämiseen. Missä muualla on varavoiman tarve, esimerkiksi viljelyalueen kylmiöt, myllyt? Mikäli aggregaatissa on vaihtokytin, ruksataan sekin taulukkaan.

WhatsApp -ryhmä on toimiva normaalioloissa, mutta sähkökatkossa se käyttää internettiä eikä toimi. Soittaminenkin kuluttaa linkkimaston akkuja ja mastot lienevät kuormitettuja jo kansalaisten huolestuneista puheluista. Kaikkein paras ja vähiten sähköä kuluttava olisi perinteisen tekstiviestin lähettäminen. Myös sähköposti toimii pidempään.

Olisi hyvä kartoittaa alueen käytettävissä olevat radioamatöörit, heillä riittänee tekniikka ja taito poikkeusolojen viestintään. Ehdotin MMM alkutuo-
tannon palaverissa myös joitakin radioamatöörejä VAP-varattaviksi.

Metsästyspuhelimet toimivat myös, mikäli akuissa on virtaa. Viestiverkoston luominen helpottaa tilanteiden haltuunottoa.

Entä jos tilalle tehdään kyberhyökkäys, mitkä ovat kriittisiä pisteitä ja miten ja mihin se vaikuttaa? Kyberhyökkäykset voivat olla tuhoisia tilan toiminnan kannalta, sillä useat toiminnot tiloillakin ovat tietotekniikan varassa ja tilakoot voivat olla suuria. Myös traktorien tai eläinsuojien automaatiojärjestelmät voidaan lamauttaa. (Laajalahti, Nikander, 2017, s. 77)

Leviävät eläin- ja kasvitautit voivat saada paljon tuhoa aikaan lyhyessä ajassa, tästä hyvä esimerkki vuoden 2020 alussa ilmaantunut COVID-19 koronavirus, joka oli alkuperäisen tiedon mukaan zoonoosi. Onneksi Suomessa ollaan Aluehallintoviraston (Avi) puolelta hyvin kartalla tautitilanteista ja niihin on varauduttu. Miten toteutetaan karanteenit, millaisia aineita tai laitteita kyseisessä tilanteessa tarvitaan (Kuva 16)?

Viljelijöiden tulisi pohtia tässä, miten eläintauteihin kuolleiden eläinten hävittäminen toimii, mikäli esim. Honkajoki ei kykene ottamaan raatoja vastaan. Avi voi myöntää poikkeuslupan eläinten hautaamiselle. (MMM 11.9.2019) Desinfiointista ja desinfiointiaineiden riittävydestä tulisi huolehtia, jotta mahdollinen tautipaine saadaan pienennettyä.

Viestintä, ellei kännykät toimi? Millaisia vaihtoehtoja on olemassa?		La-puhelimet, radioamatöörit	
Kyberhyökkäykset, medialukutaito			
Kyberhyökkäyksen vaikutus tilan toimintaan?			
Tarttuvien eläintautien uhka ja torjunta? Karanteenin toteutus?		Tarvittavat aineet, laitteet yms?	
Eläintauteihin kuolleiden eläinten hävitys poikkeusoloissa?		Desinfiointi?	
Leviävien kasvitautien uhka, miten torjutaan			

Kuva 16. Viestintä poikkeusoloissa, kyberhyökkäysten vaikutus ja tarttuvat taudit sekä niiden hallinta

3.4.15 Rehujen, rakennusten ja tarvikkeiden suojaaminen ydinlaskeumalta, vartiointi, jätahuolto poikkeusoloissa ja koulutustarpeet

Tällä valmiussuunnitelman lehdellä pohditaan ydinlaskeuman varalta tarvittavia suojaustarvikkeita ja osaamista. Poikkeusolojen jätahuolto täytynee miettiä omaehtoisesti, miten se toteutetaan myös kestävän kehityksen kannalta. Pitkittynyt poikkeusolotilanne kärjittää varkauksille ja sabotaa-sille, tässä mietitään, miten ja missä tuotantopanosten ja eläinsuojien vartiointi voidaan järjestää.

Tässä pohditaan myös, mitä koulutusta ja tilanharjoituksia koetaan tarpeellisiksi (Kuva 17).

11

Rehujen, rakennusten ym. suojaaminen ydinlaskeumatilanteessa? Mitä tarvikkeita, laitteita, osaamista tms. tarvitaan?							

Jätahuolto? Viljelyalueella syntyvät jätteet, niiden hävittäminen tai uusiokäyttö? Kullekin jätteelle omat pisteet haittaeläinten ja tautien poissulkemiseksi?							
	Muovit, paalaus?	Sekajäte	Lasi	Metalli	Ongelmajäte	Eläimet	
Mihin							
Uusiokäyttö?							
Muu?							

Vartiointi? Poikkeusoloissa tarvikkeista on pulaa, miten suojataan omat varastot ja eläinsuojat sabotaaseilta?							

Koulutustarpeet poikkeusolojen toiminnan kannalta?		Tilanneharjoitus?	
Tilaturastus, jätahuolto poikkeusoloissa, veden saanti, ensiapu, ruuanlaitto, puulämmitys, ydinlaskeuma?			
Päivittäistavarahuoltoon tarvittavien henkilöiden tulisi mahdollisuuksien mukaan tuntea kunnan elinkeinoelämää sekä tuotanto- että kulutusrakenteita. (Päivittäis			

Kuva 17. Ydinlaskeumasuojaus, jätahuolto, vartiointi, koulutustarpeet

3.4.16 Töiden suunnittelu ja työnjohto, seuraava vuosittainen kokoontuminen sekä suunnitelman päivitys

 Poikkeusoloajan töiden suunnittelu ja tehokas työnjohto alustetaan tässä. Ilman johdettua toimintaa tehtäväkuvat hämärtyvät ja tärkeät toiminnot voivat jäädä hoitamatta. Poikkeusolon laatua on vaikea ennustaa, mutta karkealla tasolla suunnitellaan työnjako.

Koska tavataan seuraavaksi, kuka kutsuu koolle ja missä tavataan, siinä viljelyalueen tulevaisuuden tähtäin. Valmiussuunnitelma päivitetään vuosittain. Lopuksi kirjataan valmiussuunnitelman päivittäjät päivämäärineen (Kuva 18).

Töiden suunnittelu ja työnjohto. Miten viljelyalueen työt jaetaan ja miten työnjohto toteutetaan, jotta olisi tehokasta?			
Muuta?			
Viljelyalueen vap-viljelijöiden vuosittainen kokoontuminen ja tietojen päivitys.			
Seuraava kokoontuminen	Klo	Koollekutsuja	Missä
Tämän suunnitelman päivittänyt:			
Pvm	Nimi	Puhelinnumero	
Päivitetty ja tulostettu versio viljely- ja varaviljelypäälliköllä sekä maaseututoimistossa.			
	Viljelyalueen perustiedot, viljelijät, vastuhenkilöt, muut hlöt, kalusto, rakennukset		
	Veden saanti, resurssit kuljetukseen, säilytykseen ja puhdistukseen		
	Sadontuotantoon ja eläintalouteen liittyvät tiedot		
	Toiminta poikkeusoloissa, koulutustarpeet		
	Seuraava kokoontuminen, suunnitelman päivittäjät, päivityshistoria		

Kuva 18. Informatiivinen päätössivu päivitystietoineen

Täydennetty valmiussuunnitelma tulostetaan viljely- ja varaviljelypäällikölle sekä maaseututoimistoon säilytettäväksi, sillä sähkökatkon aikana tietoja ei saada sähköisenä. Täytetty valmiussuunnitelma on salassapidettävä Julkisuuslain 24§ 8 kohdan mukaan.

Liitteeksi tehtiin viljelyalueen VAP-viljelijöiden puhelinluettelo, jotta kaikilla alueen VAP-viljelijöillä olisi nopeasti saatavissa toistensa tulostetut yhteystiedot kokoontumispaikkatietoineen (Kuva 19).

VAP-VILJELYALUEEN YHTEYSTIETOLUETTELO			
<div style="border: 1px solid red; padding: 2px; display: inline-block;"> EI JULKISUUTEEN Julkl (621/1999) 24.1 §:n 8 k </div>			
Nimi	Puhelin	Osoite	
Viljely-päällikkö			
Varaviljely-päällikkö			
Viestintä			
Vara- viestintä			
Kirjanpito			
Vara- kirjanpito			
Kokoontumispaikka poikkeusolotiedotuksen jälkeen:			

Kuva 19. VAP-viljelyryhmän viljelijöiden yhteystietoluettelo

3.5 Opinnäytetyön vaiheita

Kesäkuun 18. 2019 oli Alkutuotannon valmiustyöryhmän kokous, missä Valmiussuunnitelmaa ja ehdotuksiani tarkasteltiin. Lempäälän maaseutupäällikkö esitteli laatimani pohjan valmiustyöryhmän kokouksessa, johon en itse päässyt osallistumaan. Muutamat muutokset nähtiin tarpeelliseksi.

Hämeen alueen suunnitelman nimenä oli Varautumissuunnittelu, mutta aihetta tutkiessani selvisi, että varautumisen osana tehtävä suunnitelma on nimeltään valmiussuunnitelma. Varautumissuunnitelma on sähköverkonhaltijan suunnitelma normaaliolojen toimituskeskeytyksien ja poikkeusolojen varalle. (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2014, s.85)

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK:n Kyläturvallisuuskoulutuksessa 9.8.19 Tuusulassa suurimmaksi huolenaiheeksi nousi puhtaan veden saanti, toisena viestinnän toiminta pitkässä sähkökatkossa. Siinä tuli puheeksi viljelyalueen vuosittain päivitettävä puhelinluettelo, jonka teinkin valmiussuunnitelman liitteeksi. Se jaetaan kaikille kyseisen viljelyalueen VAP-viljelijöille, sillä pitkän sähkökatkon aikana ei yhteystietoja netistä saa, joten numerot on hyvä olla listattuna. Sähkökatkossa linkkimastot ruuhkautuvat ja vähiten sähköä vie perinteisen tekstiviestin lähettäminen, joten sitä kannattaa käyttää. WhatsApp-ryhmä on kätevä normaalioloissa, mutta se toimii netissä ja on epävarma sähkökatkon aikana, se kuluttaa myös paljon sähköä. Oletamme viljelijöiden tietävät toistensa tilojen sijainnin ja kulkuyhteydet sinne.

Koulutuksessa kävi myös ilmi, ettei Pelastuslaitoksella ole puhtaan veden kuljetus- ja säilytyskalustoa, joten sellaisia tulisi olla vähintään karjatalouksilla.

Kyläturvallisuuskouluttaja oli huolissaan polttoainevarastoinnista muualla kuin maahantuojilla ja käyttäjillä ja kertoi, kuinka muutama vuosi sitten Pohjanmaalla polttoaine oli loppunut pitkän sähkökatkon aikana.

Tietosuoja oli Valmiustyöryhmän pohdinnan aiheena myös. Kävin Lempäälän hallintopäällikön, joka toimii myös tietosuojavastaavana, luona keskustelemassa asiasta ja hän kertoi valmiusasioiden olevan salassapidettäviä Julkisuuslain 24§ 8 kohdan mukaan.

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

8) asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua taikka turvallisuustutkintalain [\(525/2011\)](#) mukaista tutkintaa, jos tiedon antaminen niistä vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista, vaarantaisi turvallisuustutkinnan tai sen tarkoituksen toteutumisen, vaarantaisi tiedon saantia

tutkintaa varten taikka loukkaisi onnettomuuden, vaaratilanteen tai poikkeuksellisen tapahtuman uhrien oikeuksia tai heidän muistoaan tai läheisiään; [\(20.5.2011/528\)](#) (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta [\(21.5.1999/621\)](#))

Laadin Valmiussuunnitelman toiminta-alueelle Tietosuojalomakkeen, johon olin listannut Valmiussuunnitelman säilytyspaikan, henkilötietojen käsitteelijät (maaseutuelinkeinoviranomaiset), rekisterinpitäjän sekä kunkin kunnan tai kaupungin tietosuojavastaavien nimet ja hän tietosuojavastavana hyväksyi sen.

Lähetin Valmiussuunnitelmapohjan jälleen Alkutuotannon valmiustyöryhmälle uudelleen arvioitavaksi elokuussa. Jätin pohdintaan jätevesihuollon tai eläinsuojien lietelannanpoiston pitkässä sähkökatkossa. Suunnitelma sai hyvää palautetta työryhmältä.

3.5.1 Valmiustyöpaja Maa- ja metsätalousministeriössä

Valmiustyöryhmän muistiossa mainittiin Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) Alkutuotannon varautumishankkeesta. Maaseutupäällikön ehdotuksesta otin yhteyttä hankkeen vetäjään lähinnä polttoainevarastoinnista ja hän kertoi tulevasta valtakunnallisen valmiussuunnitelman suunnittelukokouksesta syyskuussa. Sain kutsun kokoukseen Lempäälän maaseutupäällikön, Pirkanmaan ELY-keskuksen varautumisvastaavan sekä Keuruun maaseutusihteerin ohella ja matkustimme yhdessä ministeriöön. Keuruun maaseutuhallintoa on suunniteltu pilottikohteeksi valtakunnallista valmiussuunnitelmaa toteutettaessa.

Valmiustyöpajassa oli kattavasti eri alkutuotannon turvaamiseen osallistuvia tahoja, esimerkiksi MMM, Huoltovarmuusorganisaatio, Aluehallintovirasto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK), vesihuoltolaitokset ja -osuuskunnat, pelastustoimi, päivittäistavarakauppa, ELY-keskukset ja maaseutuhallinnon edustus.

Esittelimme suunnittelemamme valmiussuunnitelman, joka sai sekä kehuva että tyrmäävää palautetta lähinnä siitä, että kunnat 'omin päin' tekevät ko. suunnitelmia. Otin puheeksi viestinnän ja mahdollisesti radioamatöörien varaamisen viestinnän helpottamiseksi sähköttömissä olosuhteissa. Tämä kirjattiin muistioon. Mainitsin myös polttoaineen varastoinnin hajauttamisen sen riittävyden varmistamiseksi kautta Suomen, tämä jäi ajatusasteelle.

Tilaisuuden yhteenvetona oli, että tarvetta vuorovaikutukseen, kokemusten vaihtoon ja yhtenäiseen ohjeistukseen alkutuotannon varautumisen osalta on.

3.6 Valmiussuunnitelman täydentäminen

Suunnitelmapohja jaetaan viljelyryhmille Pirkanmaan Maatilojen varautuminen -koulutuskierröksellä, joka alkoi Virroilla marraskuussa 2019 jatkuen alueittain vuoden 2021 kevääseen. Tällöin kunkin viljelyalueen VAP-viljelijät saavat kommentoida pohjaa ja sen käytännöllisyyttä. He täydentävät valmiussuunnitelmaan tarvittavat tiedot ja se päivitetään ryhmän vuosittaisissa kokoontumisissa. Tulostettu Valmiussuunnitelma on viljely- ja varaviljelypäälliköillä sekä maaseututoimistossa.

4 VALMIUSSUUNNITELMAN KÄYTTÖNOTTO

Kokoan tähän käyttäjäkokemuksia valmiussuunnitelmasta. Suunnitelma sai ensiesiintymisen Virroilla 5.11.19. Viljely- ja varaviljelypäälliköt kokoontuivat kunnittain käymään suunnitelman läpi, jotta sen täyttäminen nopeutuisi seuraavissa Maatilojen varautuminen -koulutuksissa.

4.1 Maatilojen varautumiskoulutus Virrat 5.11.2019

Valmiussuunnitelma esiteltiin ensimmäisen kerran VAP-koulutuksessa Virroilla 5.11.2019.

Valmiussuunnitelma koettiin hyväksi, parannusehdotuksia ei tullut ainaakaan ensimmäisellä kerralla. Jotkut kokivat suunnitelman liian yksityiskohtaiseksi, toiset taas pitivät sitä hyvänä asiana, johdattelevat kysymykset ja esimerkit koettiin hyväksi. Suunnitelmaa pidettiin liian pitkänä kerralla täytettäväksi, tarkoitus onkin täyttää suunnitelma joiltakin osin vasta poikkeusolanteissa, esimerkiksi varastotilanteiden osalta.

Koulutuksessa kaivattiin skenaarioita ja harjoituksia siihen, mihin varaudutaan. Tätä on vaikea ennakoida; tilanne voi olla pandemia, luonnonmullistus, energihuollon katkos, ydinlaskeuma, sotatila jne. (Kts. Kuva 1.) Esim. Somaliassa heinäsiirkkaparvet ovat syöneet sadon tänä vuonna. Todettiin, että tiedon kulku on ongelmallista poikkeusoloissa.

Eräällä alueella ei ole juuri ollut tilojen välistä yhteistyötä eikä tietoa toisista VAP-viljelijöistä, joten tiedon tuottaminen äkkiseltään oli vaikeaa. Tämän vuoksi VAP-viljelyalueen tapaamiset ovatkin tärkeitä, jotta yhteistyö sujuu myös poikkeusolanteissa. Ryhmätöissä tuli esiin uusia VAP-varausehdotuksia.

Maaseutupäälliköiltä tulleita ehdotuksia: Kartat valmiussuunnitelmaan, siihen tilat tuotantosuunnittain sekä kaivot. Tukisovelluksesta listat alueen viljelykasveista ja pinta-aloista. Tarkoitus onkin liittää alueen kartta suunnitelmaan, ehdotus myös tuotantosuuntien ja kaivojen merkitsemisestä

on hyvä. Poikkeusoloissa viranomaiset määräävät viljeltävät kasvit ja tuotantosuuntien jatkot. Maaseututoimistossa voitaisiin täyttää valmiiksi myös maatiloiden pohjatiedot kuten pinta-alat, VAP-viljelijöiden yhteystiedot, eläintilat sekä eläinmäärät, jottei niiden täyttämiseen menisi aikaa kursseilla. Jatkossa VAP-viljelyalueen kokoontumisissa voisi olla jokin teema, esim. vesihuolto, varavoima jne.

4.2 Viljelypäälliköiden tapaaminen

Viljely- ja varaviljelypäälliköt kokoontuivat aluksi maaseutupäälliköiden kutsumana erikseen kunnittain. Kokoontumisissa käytiin suunnitelma syventävästi läpi pohjustaen tulevaa kevään viljelijöiden varautumiskoulutusta, missä valmiussuunnitelma täytetään viljelyalueittain.

Ylöjärven alueen viljelypäälliköille valmiussuunnitelma esiteltiin 28.1.2020. Ylöjärven alue jaettiin vanhojen kuntarajojen mukaisiin viljelyalueisiin, Kanta-Ylöjärvi, Kuru ja Viljakkala.

Tilaisuudessa tuli hyviä keskusteluja ja esiin nousi tarve VAP-varatusta, kyberhyökkäyksiin erikoistuneesta henkilöstä ja etusivulle lisättiin nimettäväksi myös kybervastaava. Viestinnän kulku ja toteutus esimerkiksi pitkän sähkökatkon aikana aiheutti aiheellista pohdintaa. Lankapuhelimet olisivat takuvarmoja, mutta niiden tukeminen loppuu vuoden 2020 aikana. Käytännön harjoitukset osoittaisivat varautumisen puutteet.

4.3 Maatilojen varautumiskoulutus Hämeenkyrö 12.2.20

Kuva 20. Maanpuolustus- ja Maaseutuyhdistyksen Matti Eskola toivotti VAP-viljelijät tervetulleiksi Maatilojen varautumiskurssille (Kuva Kirsi Mäkelä)

Aluksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen Matti Eskola (Kuva 20.) kertoi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen uudistuksista vuoden 2020 alusta lukien, minkä jälkeen Pirkanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) Mikko Teivaala kertoi Pirkanmaan yhteistoiminta-alueiden ainutlaatuisesta valmiussuunnittelusta ja -suunnitelmasta valtakunnan tasolla.

VAP-varatut viljelijät jaettiin viljelyalueittain omiin ryhmiinsä ja sihteeri täytti valmiussuunnitelman sähköisesti ryhmän tietojen ja pohdintojen perusteella. Valmiussuunnitelma lähetetään puhtaaksikirjoitettuna paperiversiona viljely- ja varaviljelypäälliköille.

Olin mukana Kurun ryhmässä kertoen valmiussuunnitelmasta tiivistetysti ja ehdotin eri skenaarioita mahdollisista häiriötilanteista. Alueen maaseutuasiamies oli tulostanut kunkin ryhmän tuotantosuunnat eläinlajeittain, -määrittäin ja pinta-aloittain sekä karttaan oli piirretty kyseinen viljelyalue sekä merkitty alueen viljelytilat. Nämä helpottivat kokonaisuuden hahmottamista. Ryhmässä tuli hyvää ja avointa keskustelua varautumisesta ja erilaisista poikkeusoloista.

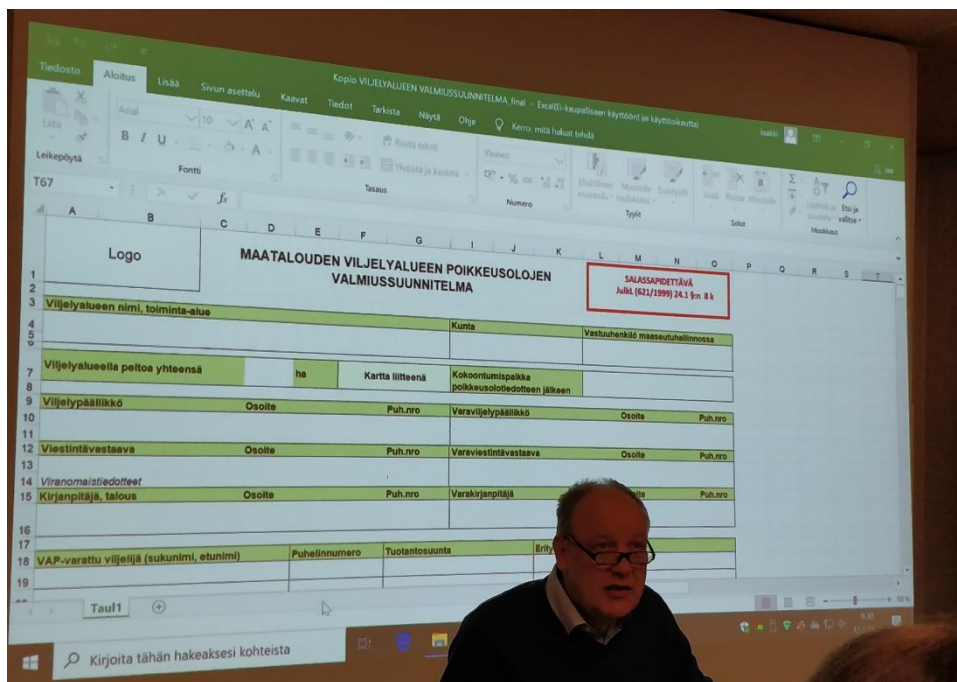
Ostopalvelut, ei varausta -osion totesimme olevan turha ja sen voi poistaa. Peltojen ja tuotantopanosten osalta viljelypäällikkö kehotti kunkin kotiläksynä miettimään oman tilansa tuotantopanosten tarve vuoden aikana. Polttoaineen riittävyys tulee olemaan ongelma ja ryhmässä mietittiin polttoaineen mahdollista varastointia viljelyalueella. Palauteosiossa kommentoitiin, että suunnitelmapohja ja siihen laitettut esimerkit herättävät ajatuksia ja keskustelua varautumisesta.

Valmiussuunnitelman täyttämiseen meni noin 3 tuntia.

Päivän päätteeksi SPR:n Pekka Reinikainen kertoi ilmastonmuutoksen vaikutusennusteista aina vuoteen 2100 saakka. Kurssilaisten palautearviointi päivästä oli 4,3/5.

4.4 Maatilojen varautumiskoulutus Sastamala 13.2.20

Päivän aloitti SPR:n ilmastonmuutosesitys, jonka jälkeen oli Mpk:n ja ELY-keskuksen puheenvuorot edellisen päivän mukaisesti (Kuva 21).

Kuva 21. Koulutuksen aluksi Pirkanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Mikko Teivaala esitteli valmiussuunnitelman (Kuva Kirsi Mäkelä)

Sastamalan maaseutuhallinnossa oli tulostettu ryhmän perustiedoilla täytetyn valmiussuunnitelman sekä kartan kustakin viljelyalueesta, mihin oli merkitty alueen tilat ja strategisesti tärkeät paikat. Tämä nopeutti valmiussuunnitelman täyttämistä.

Avuksi oli tulostettu viljelyalueen tuotantosuunnat määrittäin, viljelypinta-alat kustakin viljasta sekä havainnollistamiseen Luonnonvarakeskuksen taulukko aggregaatin polttoaineen kulutuksesta maitotiloilla.

Viljelijät jaettiin seitsemään ryhmään viljelyalueittain, eri luokkatiloihin. Kiersimme kussakin ryhmässä vuorotellen kuuntelemassa ryhmän keskustelua ja antamassa tarkennuksia suunnitelman täyttöön. Mielenkiintoista oli havaita, kuinka kukin ryhmä käsitteli asioita omalla tavallaan.

Korostimme valmiussuunnitelman jokavuotista päivitystä ja seuraavan taapaamisen kirjaamista suunnitelmaan. Tavoitteena on varautumisen jatkuvuus ja ajantasaisuus.

Valmiussuunnitelma ja varautumiskoulutus kokonaisuudessaan todettiin hyväksi ja ajatuksia sekä keskustelua herättäväksi.

Viestintävastaavan tehtävän todettiin soveltuvan myös viljelypäällikille ja joillakin viljelyalueilla ne jo yhdistettiin. Ehdotettiin, että kirjanpitäjä voisi olla myös muu kuin VAP-viljelijä, esimerkiksi tilan naishenkilö viljelyalueelta.

Kybervastaavan pesti ja koulutus koettiin tällä hetkellä tarpeellisimmaksi, jotta kyberuhkiin voitaisiin varautua. Esimerkiksi lypsyrobottien tai trakto-reiden järjestelmiin voidaan murtautua ja näin saada tekniikka lamautet-tua. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:n sivuilla voi tutustua Kyberin taskutieto maataloille -oppaaseen. (Mtk.fi. 2019).

Viljelijät kaipasivat käytännön esimerkkejä siitä, mitä voi tapahtua. Tämä onkin se varautumisen haastavin puoli, sillä mahdollisuuksia on monia. Ja mahdollisuus jopa eri uhkakuvien kombinaatioihin. Koulutuksissa kaivat-tiin esimerkkiharjoituksia joistakin kriisitilanteista, mikä toisikin esiin mah-dollisia puutteita tai asioita, joihin ei olla osattu teoriassa varautua. Ydin-onnettomuuteen varautumiseen kaivattiin ohjeistusta ja koulutusta sekä veden puhdistamiseen vinkkejä ja neuvoja.

Palautteissa ehdotettiin myös viljely- ja varaviljelypäälliköiden perusteelli-sempaa koulutusta itse poikkeusolotilanteeseen, miten siitä ilmoitetaan ja miten asiat etenevät käytännössä ilmoituksesta eteenpäin. Kurssilaisten palautearviointi päivästä oli 4,3/5.

5 TRAKTORIPILOTTI

Lempäälän maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alue oli mukana Huoltovarmuuskeskuksen, Maa- ja metsätalousministeriön ja Puolustusvoimien yhteisessä pilotissa, jossa selvitetään mahdollisia päällekkäisyyksiä VAP-viljelijöiden kalustovaruksissa Puolustusvoimien kanssa. Pilottiin osallistui yksi Pirkanmaan, yksi Varsinais-Suomen ja yksi Pohjois-Karjalan yhteistoiminta-alue ja näiden alueiden ELY-keskukset.

Puolustusvoimilla on oikeus ottaa tarvitsemaansa kalustoa käyttöönsä poikkeusoloissa ja kyselyn tarkoitus on varmistaa, että poikkeusoloissa VAP-viljelijöiden kalusto on heidän käytössään alkutuotannon turvaamiseksi.

Kyselyssä kartoitettiin Lempäälän yhteistoiminta-alueen kahdeksan kunnan VAP-viljelijöiden traktorikalusto rekisterinumeron tarkkuudella, käytetyt urakoitsijat sekä muu maatalan kalusto sekä kaluston tärkeys maatalan toiminnassa (Liite 4). Kyselyt oli lähetetty viljelijöille palautuskuorineen maaseutupäällikön toimesta huhtikuun lopussa. Määräaikaan 31.5.19 mennessä oli palautunut noin 41 % lähetetyistä kyselyistä.

Kesäkuun alussa soitin viljelijöille, jotka eivät olleet palauttaneet kyselyä, sillä oli tärkeää saada kysely mahdollisimman kattavaksi. Haasteelliseksi teki kyselyn ajankohta, koska peltotyöt käynnistyivät samaan aikaan. Suurimmalle osalle lähetin kyselyn uudelleen sähköpostilla, minkä he palauttivat sähköisesti. Osan kartoituksista kirjasin puhelimitse toimistolla.

Kooste tuli lähettää Puolustusvoimille 28.6.19 mennessä, mihin mennessä olimme saaneet 89 % viljelijöistä kartoitettua. Tulos oli hyvä.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomilta tuli vastaus joulunalusviikolla, tarkempi tutkiminen on vielä kesken mutta alustavasti näyttää, ettei päällekkäisyyksiä juuri ole, lähinnä kaluston iän vuoksi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Varautuminen on kauaskatseista viisautta ennakoimalla mahdollisia uhkia ja niistä selviytymistä. Olemme eläneet yltäkylläisyydessä niin kauan, että ruokapula ja niukkuus ovat unohtuneet eikä uhkakuvia oteta välttämättä tosissaan. Koronavirus herätti huomaamaan haavoittuvuutemme ja nopean reagointitarpeen sekä huoltovarmuusvarastojen tarpeellisuuden.

Tämän työn tuloksena oli 13-sivuinen valmiussuunnitelma, jonka tarkoitus on herättää pohtimaan alkutuotannon mahdollisia uhkakuvia ja varautumista niihin. Liitteeksi tehtiin viljelyalueen VAP-viljelijöiden yhteystietoluettelo sekä tietosuojaselostus.

Valmiussuunnitelma koettiin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi alkutuotannon varmistamiseksi. Vastaava yhtenäinen valmiussuunnitelma ja varautuminen tulisi ottaa käyttöön kaikissa maakunnissa, sillä tämä Pirkanmaan ELY-keskuksen ja YT-alueiden edelläkävijäsuunnitelma herätti mielenkiintoa, ajatuksia ja pohdiskelua uudella tavalla. Olen haastatellut joitakin VAP-viljelijöitä muualta Suomesta, eikä kaikkialla ole ollut varautumiskoulutuksia tai ainakaan tieto niistä ei ole saavuttanut VAP-viljelijää. Maa- ja metsätalousministeriön suunnittelema valtakunnallinen alkutuotannon valmiussuunnitelma vastaisi tähän ongelmaan, toivotaan reipasta myönteisyyttä hankkeeseen. VAP-viljelijöille tulisi myös tiedottaa poikkeusolojen tiedonkulku ja toiminta, tässä on paljon epätietoisuutta.

Valmiussuunnitelman täyttö kerää viljelyalueen viljelijät yhteen, näin he tutustuvat samalla toisiinsa paremmin. Tämä luo myös 'yhteen hiileen puhaltamisen' tunteen, kun yhdessä mietitään ratkaisuja eri tilanteisiin. Paikalla olleet viljelijät olivat hyvin motivoituneita ja toivoivat lisää vastaavaa koulutusta. Ongelmana onkin, kuinka saadaan kaikki viljelyalueen viljelijät osallistumaan koulutuksiin sekä viljelysuunnitelman päivittämiseen, sillä osallistumisprosentti oli vain noin 50 % kutsutuista. Kurssille ilmoittautumisessa MPK:n järjestelmässä havaittiin joitakin ongelmia ja jatkoa ajattelun ohjeistettiin ongelmatilanteissa ilmoittautumaan sähköpostilla suoraan kurssin järjestäjälle. Palautteissa ehdotettiin porkkanaksi esimerkiksi päivärahaa, korvaukseksi menetetyistä työajasta.

VAP-viljelijät voisivat pitää vuosittaisen valmiussuunnitelman päivitystilaisuuden vuorotellen kunkin VAP-viljelijän maatilalla ottamalla harjoitusaiheeksi esimerkiksi varavoiman, sähkökatkon tai säteilyonnettomuuden. Näihin saisi varmasti apua ja ohjeistusta esimerkiksi Pelastuslaitokselta. Palautteissa oli ehdotus yhteisharjoituksesta esimerkiksi Marttojen, SPEK:n, SPR:n ja kunnan kanssa, sillä jokainen harjoittelee varautumista tahoillaan mutta yhteinen harjoitus olisi varmasti ajatuksia avartava ja mahdollisia puutteita paljastava. Tämä mainitaan myös Turvallisuuskomitean

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa 2017: ” Valmiussuunnitelmien toimivuus ja turvallisuustoimijoiden osaaminen varmistetaan koulutuksella ja yhdessä harjoittelemalla.”

VAP-viljelijöille tulisi järjestää koulutuksia tai harjoituksia erilaisista uhkakuivista, erityisesti miten toimitaan säteilyonnettomuuden tai veden saastumisen jälkeen. Viljelypäälliköiden ja varaviljelypäälliköiden perusteellisempi koulutus koettiin tarpeelliseksi. Myös kyberkoulutusta tarvitaan. Cooper (2015) antaa kuusi suositusta maataloussektorin kyberturvallisuuden parantamiseksi:

1. Maataloussektorille tulisi luoda kyberturvallisuuskulttuuri
 2. Sektorille tulisi saada enemmän kyberturvallisuuden asiantuntijoita
 3. Kyberturvallisuuden arvioimiseksi tulisi kehittää menetelmiä
 4. Maatalouden kyberturvallisuusstrategioita, suunnitelmia, ja toimintatapoja tulisi kehittää
 5. Tiedon varmuuskopiointi- ja palautusmenetelmiä tulisi kehittää ja testata
 6. Maataloussektorin tulisi kehittää yhteistyötä muiden kriittisen infrastruktuurin sektoreiden kanssa
- (Laajalahti, 2017, s. 79)

Traktoripilotti on tarpeellinen alkutuotannon toiminnan varmistamiseksi. Poikkeusoloissa asioiden varmuus ja selkeys on arvossaan.

6.1 Omia pohdintoja

Maanpuolustusnaisena ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sekä Naisien Valmiusliiton varautumiskoulutuksia käyneenä varautumisen tärkeys on noussut itselleni sydämen asiaksi. Nykypäivän tekniikka palvelee ihmistä monin tavoin, mutta on myös häiriöherkkää.

Tämän opinnäytetyön kirjoittamisen aikana on COVID-19 koronaviruksen hallitsematon eteneminen osoittanut varautumisen tarpeen, Suomessa oli 12.3.2020 esillä jo Valmiuslain mahdollinen käyttöönotto tilanteen kiristytessä. Poikkeusolot julkistettiin Suomeen 16.3.2020 ja hallitus julkisti listan kansalaisten vapautta rajoittavia toimia, kuten kokoontumisrajoitukset. Oppilaitosten opetus siirrettiin etäopetukseen pois lukien esiopetus- ja 1.-3. luokkien opetus ja työt mahdollisuuksien mukaan etätöiksi. Linjaukset ovat jatkoajan myötä voimassa 13.5.2020 saakka. Valmiuslain 87§ otettiin käyttöön kiireellisenä 17.3. sekä 86§, 88§, 93§, 94§, 95§ ja 109§ annettiin eduskunnan hyväksyttäväksi 17.3.2020. Suomen rajat suljettiin muulta kuin välttämättömältä henkilö- ja rahtiliikenteeltä 19.3.2020. Huoltovarmuusvarastot avattiin 24.3.2020, ensimmäistä kertaa historiassa, terveydenhuollon tarvitsemien suojainten vuoksi, tässä yhteydessä havaittiin varaston päivytyksen tarve. Hallitus on asettanut myös liikkumisrajoituksia Valmiuslain 118§ mukaan, ne toteutettiin Uudenmaan ja muun maan välillä 27.3.2020, jatkuen 19.4.2020 saakka. VAP-viljelijöitä ei aktivoida vielä tässä vaiheessa (Kotieläintilojen koronainfo 2.4.2020).

Huoli maamme omavaraisuudesta maatalouden arvostuksen alenemisen myötä kasvaa, mahdolliset tuontikiellot tai totaalinen rajojen sulkeminen rajoittaisivat monia toimintoja. Mielestäni huoltovarmuusvarastot tulisi mitoittaa jälleen vuoden tarvetta vastaaviksi. Koronakriisissä EU-maiden haluttomuus auttaa toisia, ollen itse myös kriisitilanteessa, on osoittanut sen, ettei muiden maiden avun varaan voi laskea (Yle-uutiset 17.3.20). Adolf Ehrnroothia mukaillakseni, jokaisen maan tulisi turvata oma tonttinsa. Ehrnrooth sanoo osuvasti myös: ”Vallanpitäjien keskinäiset sopimukset ovat voimassa täsmälleen yhtä kauan kuin ne edistävät voimakkaamman osapuolen omia tavoitteita” (Ehrnrooth & Lehtonen, 1994, s. 30).

Viljelijöiden henkinen kriisinkestävyys saattaa tulla haasteeksi, sillä poikkeusolotilanteen pitkittyessä tulisi huolehtia myös henkisestä jaksamisesta. Paineita saattaa tulla esimerkiksi tuotantopanosten ja varastojen vartioinnista varsinaisen tuotannon ohessa.

Poikkeusolojen pitkittyessä ja mahdollisesti rajojen sulkeutuessa kasvinviljely siirtynee luonnonmukaisen tuotannon mukaiseksi viljelyksi lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden saatavuuden heikentyessä.

Itseäni ja viljelijöitä mietityttää juuri polttoöljyn riittävyys tiloilla poikkeusolojen pitkittyessä, varmuusvarastoissa on vain viiden kuukauden tarvetta vastaava määrä (Keskisuomalainen 17.3.2020). Viljelyaluekohtainen varastosäiliö takaisi paremmin polttoaineen riittävyyden. Viljelypäälliköiden palaverissa 28.1.2020 osanottajat olivat samaa mieltä, kunhan varastointikustannuksista ja polttoöljyn kierrätyksestä päästäisiin sopimukseen. Kotimaisen biopolttoaineen tuottamisen tukeminen ja kannustaminen helpottaisi riippuvuutta tuontipolttaineesta.

Maa- ja metsätalousministeriön kokouksessa heräsi oma huoli siitä, kuinka kaukana on viranomaisten ja käytännön toimijoiden yhteistyö. Tehtävä on haasteellinen. Juuri itse tekijöiden, tässä tapauksessa VAP-viljelijöiden, kokemuksen ääntä tulisi myös kuulla ja jakaa heille tietoa. Isojen järjestelmien kankeuden tietäen, mielestäni on hienoa, että maailmantilanteen kiristyessä jokainen varautuu ”oman tonttinsa osalta”, nämä pienemmät osiot voidaan myöhemmin koota järkeväksi kokonaisuudeksi.

Huolta herätti myös tiedonkulku poikkeusoloissa viranomaisilta viljelijöille, etenkin pitkän sähkökatkon aikana. Itse viljelyyn tarvittavat tiedot ehtivät hyvin mutta äkillisen, kenties usean kriisin yllättäessä yhtäaikaan, tiedonkulku saattaa olla haastavaa. Esimerkkinä tästä yhtäaikaaisena pitkittynyt sähkökatko ja eläintautiepidemia tai juomaveden saastuminen. Linkkimastojen akut toimivat vain 3 – 4 tuntia, sen jälkeen on etsittävä vaihtoehtoisia viestintävälineitä.

Pohdin myös, eikö valmiussuunnitelmaa voisi käyttää jo suuremmissa normaaliolojen häiriötilanteissa, jolloin valmiussuunnitelma olisi ikään kuin häiriötilannekortti? Toki valmiussuunnitelman täyttämisen yhteydessä viljelijät pohtivat erilaisia uhkakuvia, jolloin varautuminen pienempiinkin häiriötiloihin on jo jollain tasolla käyty läpi. Huoltovarmuuskeskuksen luennon (Hattula 7.3.2018) mukaan varautumisen painopiste on poikkeusoloista siirtynyt normaaliaikojen vakaviin häiriötilanteisiin.

Omalla varautumisella ja kotivaralla on suuri merkitys tänä päivänä arjen häiriötilanteissa. Viranomaisten puolelta on suositus, että jokainen varautuu 72 h eli kolmen vuorokauden ajaksi. Tässä ajassa viranomaiset pyrkivät saamaan kansalaishuollon toimimaan, todellisuudessa siihen saattaa mennä useampi viikko. Kotivaraan kuuluu myös erilaisten käytännön taitojen ylläpito ja niiden soveltaminen häiriötilanteissa myös muita auttaen. Vesi on tärkein kaiken selviytymisen kannalta, joten puhtaan veden saannin varmistaminen pitkien sähkökatkojen varalta on oman selviytymisen edistämistä. Vuonna 2012 perustettu kotitalouksien omatoimisen varautumisen KOVA-toimikunnan tarkoituksena on edistää kotitalouksien omatoimista varautumista ja toimintakykyä häiriötilanteissa (KOVA-toimikunta n.d.).

Kaiken kaikkiaan Pirkanmaan ELY-keskus ja Pirkanmaan kuntien yhteistointa-alueet ovat tärkeässä edelläkävijän roolissa alkutuotannon varautumisessa. Ilman toimivaa alkutuotantoa ei maanpuolustuskaan toimi. Poikkeusolot iskevät, kuten koronavirus osoitti, yllättäen. Meidän tulee varautua.

”Suomi on hyvä maa. Se on puolustamisen arvoinen. Ja sen ainoa puolustaja on Suomen kansa.”

– Adolf Ehrnrooth –

LÄHTEET

Alkutuotannon varautumisen työryhmän muistio (2017). MMM. Haettu 19.8.19 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80840/MMM_TRM_3_2017.pdf

Asevelvollisuuslaki 1438/2007. Haettu 28.2.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20071438>

Ehrnrooth A. & Lehtonen M-L. (1994). *Kenraalin testamentti*. 6. painos. Juva: WSOY.

Elintarvikehuollon varautumisjärjestelyt. Huoltovarmuuskeskus (n.d.) Haettu 29.2.2020 osoitteesta <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/toimialat/elintarvikehuolto/varautumisjarjestELYt/>

Erytyislainsäädäntö. Huoltovarmuuskeskus (n.d.) Haettu 29.2.2020 osoitteesta <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/toimialat/energiahuolto/erityislainsaadanto/>

Haavisto P., (2020). Ulkoministeri Haavisto: Siirtolaisten pakkautuminen Kreikan rajalle vaikuttaa Turkin hybridioperaatiolta. *HS* 2.3.2020. Haettu 6.3.2020 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006425266.html>

Huoltovarmuuden rahoittaminen 1527/1994. Haettu 7.3.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1992/19921390?search%5Btype%5D=pika&sear#V4>

Huoltovarmuuden rahoittaminen (n.d.). Huoltovarmuuskeskus. Haettu 9.3.2020 osoitteesta <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/organisaatio/talous-ja-lainsaadanto/huoltovarmuuden-rahoitus/>

Huoltovarmuusorganisaatio. Huoltovarmuuskeskus 2016. Haettu 24.2.2020 osoitteesta <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/organisaatio/huoltovarmuusorganisaatio/hvo-2016/>

Jatkuvuussuunnittelun käsitteet ja määritelmät. Valtiovarainministeriö (2.2016). Haettu 14.8.2019 osoitteesta <https://www.vah-tiohje.fi/web/guest/3-jatkuvuussuunnittelun-kasitteet-ja-maaritelmat>

Kansallinen riskiarvio 2018. Sisäministeriö (2019). Haettu 7.8.2019 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161332>

Kokonaisturvallisuuden sanasto (2017). Turvallisuusvirasto. Haettu 28.8.19 osoitteesta <https://turvallisuuskomitea.fi/materiaalit/kokonaisturvallisuuden-sanasto/>

Kotieläintilojen koronainfo (2020). MTK Pirkanmaa (2.4.2020). Haettu 2.4.2020 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=rq1tZGkiA8>

KOVA-toimikunta (n.d.). Huoltovarmuuskeskus. Haettu 6.3.2020 osoitteesta <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/toimialat/toimikunnat/kova-toimikunta/>

Kyberin taskutieto maataloille (2019). Mtk.fi. Haettu 24.2.2020 osoitteesta <https://www.mtk.fi/-/kyber-opas-maataloille-ilmestynyt>

Laajalahti M., Nikander J. (2017). *Alkutuotannon kyberjohtamisen toimintaympäristö*. Opinnäytetyö. Luonnonvara- ja ympäristöala. Savonia. Haettu 7.3.2020 osoitteesta <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/131719/Laajalahti%20Mikko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Laki huoltovarmuuden turvaamisesta 1930/1992. Haettu 7.8.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921390>

Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa 210/2010. Haettu 3.4.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100210>

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. Haettu 4.9.19 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24§ muuttamisesta 528/2011. Haettu 5.3.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110528>

Limnell, J. (2018). Hybridivaikuttaminen voi johtaa sotaan. *Yle* 25.7.2018). Haettu 6.3.2020 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006425266.html>

Maatilatalouden alkutuotannon ohjaaminen ja säännöstely (2011). Valmiuslaki 1552/2011 31 §. Haettu 7.3.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552#a1552-2011>

Pelastuslaki 379/2011. Haettu 26.2.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Perkola T. (2015). *Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueille kartoitettava tutkimus*. Opinnäytetyö. Maaseudun kehittämisen tutkinto-ohjelma. SeAMK. Haettu 26.2.2020 osoitteesta <https://core.ac.uk/download/pdf/38124066.pdf>

Puolustustilalaki 1083/1991. Haettu 29.2.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911083>

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK & Sanastokeskus TSK. (2014) *Kokonaisturvallisuuden sanasto*. Helsinki: SPEK

Turvallinen Suomi. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta. Turvallisuuskomitea (2014). Haettu 14.8.2019 osoitteesta <https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/05/Turvallinen-Suomi-laaja.pdf>

Työvoiman ja traktoreiden tarve poikkeusolojen maataloudessa (2018). Työtehoseura. Haettu 29.8.2019 osoitteesta https://www.tts.fi/uutishuone/tts_n_tutkimusjulkaisut/maatalouden_julkaisut/tyovoiman_ja_traktoreiden_tarve_poikkeusolojen_maataloustuotannossa_tj432.2264.news

Valmiuslaki 1552/2011. Haettu 7.8.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>

Valmiussuunnittelu (2019). Aluehallintovirasto. Haettu 19.8.2019 osoitteesta <https://www.avi.fi/web/avi/valmiussuunnittelu>

Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista 1048/2018. Haettu 24.2.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181048>

Varautumisen prosessi (n.d). Turvallisuuskomitea. Haettu 7.8.2019 osoitteesta <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/ennakointi-ja-varautuminen/>

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (2017). Haettu 19.8.2019 osoitteesta https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/YTS_2017_suomi.pdf

Yle Uutiset (21.3.2020). Huoltovarmuuskeskus on ottanut suuryritykset tehoseurantaan. Haettu 22.3.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11268216?fbclid=IwAR2LCKTBe4SBrb4JjewtPRyHkU2FubTOnR5Hip2EZudlBYFUSaj8Gyl-tu0>

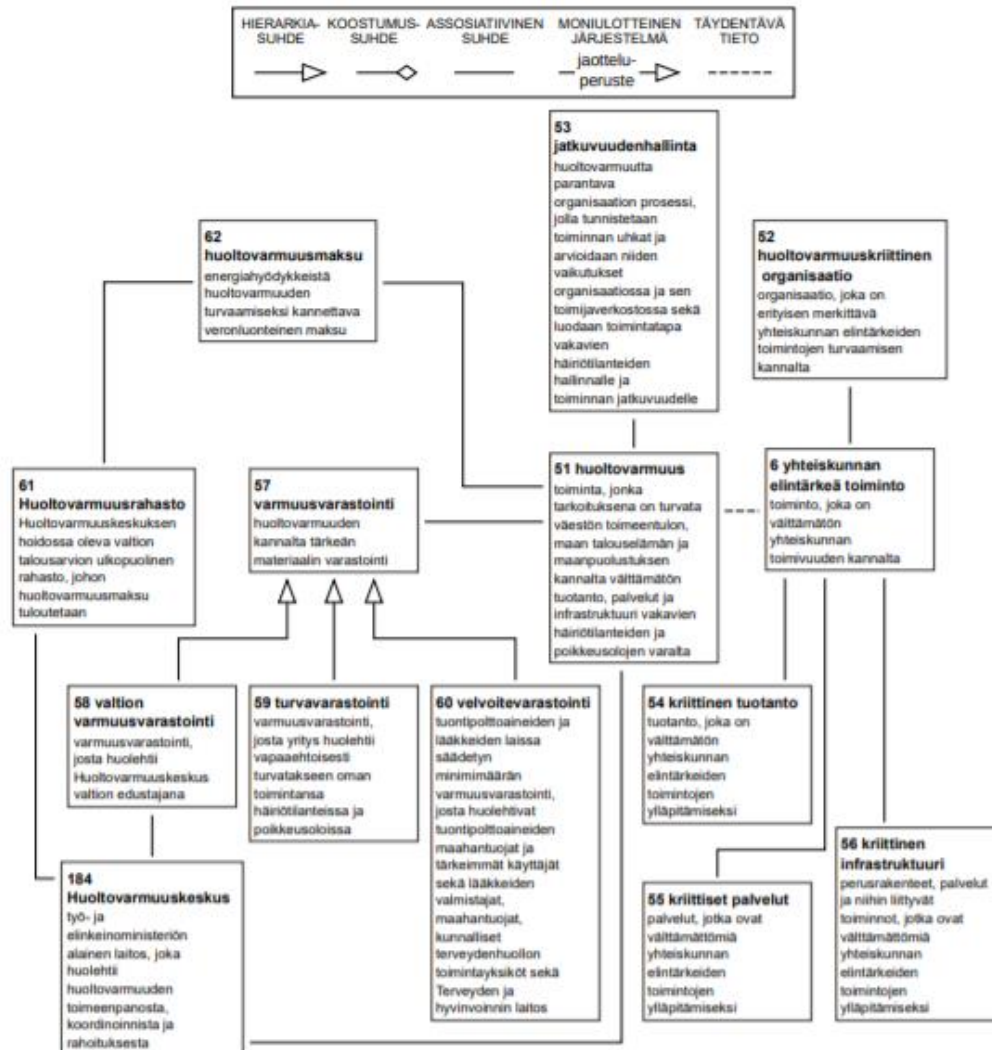
Valokuvat

Mäkelä K. (2020). Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen Matti Eskola toivotti VAP-viljelijät tervetulleiksi Maatilojen varautumiskurssille

Mäkelä K. (2020). Koulutuksen aluksi Pirkanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Mikko Teivaala esitteli valmiussuunnitelman

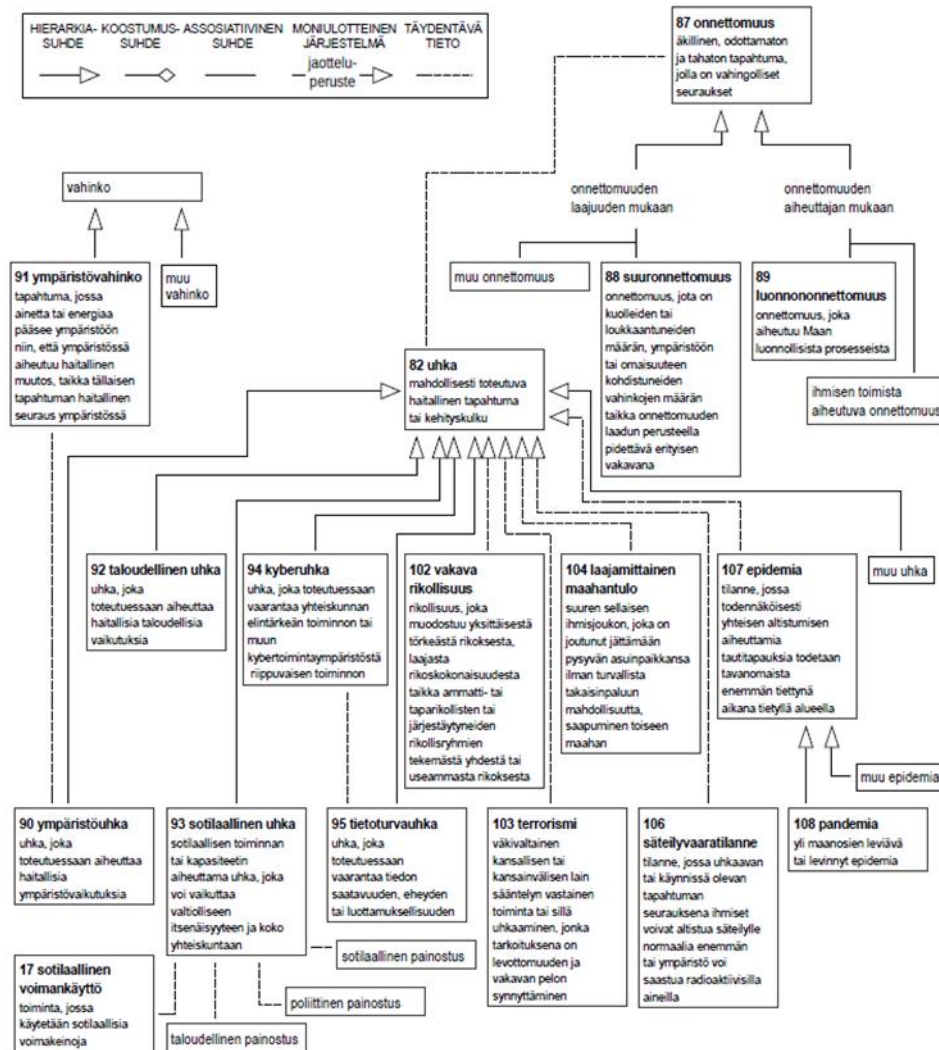
1.3 Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tukevia tehtäväalueita

1.3.1 Huoltovarmuus

Käsittekaavio 3. Huoltovarmuus.

Huoltovarmuus (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017, Turvallisuusvirasto)

Kuva 22. Uhkakaavio (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017)

4000 litran polttoaineen riittävyys, päiviä						
Esimerkkitapaus LUKE	Aggregaatin moottottorin nimellisteho kW	Kulutus * kg/h	Varavoima päällä h/d	Polttoaineen päiväkuluutus * l/d	Varaston (4000 l) riittävyys d	
Lypsyrobottila A (yksi 35 KVA aggregaatti)	70	15,4	20	385	10,4	
Lypsyrobottila B Lypsyrobotin kulutus (10 KVA aggregaatti)	20	4,4	24			
Tilan muut toiminnot (50 KVA aggregaatti)	100	22,0	4			
Yhteensä	120	26,4		242	16,5	
Lypsyasematila C (yksi 50 KVA aggregaatti)	100	22,0	6	165	24,2	

Polttoaineen riittävyys, Luonnonvarakeskuksen luento Mustiala 12.2.2018

Liite 4
Traktoripilotin kaavake

MAATILAN AJONEUVOKALUSTON KARTOITUS			
<small>Palautetaan täytettynä Lempäälän maaseutuhallintoon</small>			
Vastaajan tiedot			
Nimi:			
Puhelinnumero:		sähköposti:	
Tilan sijaintikunta:			
Tilan tuotantosuunta (tuotantosuunnat)			
(1):			
(2):			
(3):			
Maatilan traktorikalusto			
Merkki ja malli	Tärkeysluokitus*	Käyttötarkoitus **	ajoneuvon rek.nro
*Tärkeysluokitus maataloudelle: 1=ratkaisevan tärkeä (ilman tätä ei tulla toimeen), 2=tärkeä 3=vähemmän tärkeä (tilan tuotanto jatkuu ilman tätä)			
** Käyttötarkoitus. Merkitse tähän kohtaan maatalouskäytön lisäksi traktorin käyttö mahdollisessa tilan ulkopuolisessa käytössä, esim. tiestön kunnossapidossa			
Maatilan käyttämien urakoitsijoiden traktorikalusto			
Urakoitsijan nimi	puhelinnumero	Urakointipalvelun muoto (esim. lannan levitys, rehun teko)	
Maatilan muu ajoneuvokalusto			
Merkki ja malli	Tärkeysluokitus*	Käyttötarkoitus	ajoneuvon rek.nro